

Demonstrationsprojekt

Ældre- og handicapvenlige toiletter

Juni 2012

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Indhold udarbejdet af Rambøll for Socialstyrelsen.
Download eller bestil rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.
Digital ISBN: 978-87-92905-25-3

Indhold

1. Resume	5
1.1 Anbefalinger og overvejelser	5
1.2 Frigivelsen af tid	6
1.3 Betydning for medarbejdere og borgere	9
2. Indledning	12
2.1 Kort beskrivelse af evalueringen af projektet	12
2.2 Baggrunden for projektet	13
2.3 Beskrivelse af de indførte teknologier	13
2.4 Ingen business case, men case-beskrivelser	14
2.5 Rammerne for afprøvningen	15
3. Rapportens opbygning	18
4. Centrale resultater	19
4.1 Anbefalinger og overvejelser	19
4.2 Tidsfrigivelsen	20
4.3 Fire cases	21
4.4 Medarbejdernes oplevelse af vasketoiletterne	24
4.5 Borgernes oplevelser	26
5. Anbefalinger og overvejelser	27
5.1 Vasketoiletet skal være en del af sortimentet af hjælpemidler	27
5.2 Fase 1: Indkøb og visitation	28
5.3 Fase 2: Ibrugtagning hos borgeren	34
5.4 Fase 3: Optimering af planlægning og arbejdsgange	36
6. Tidsmålinger	40
6.1 Store variationer mellem borgerne	40
6.2 Borgernes selvhjulpenhed	41
6.3 Det gennemsnitlige tidsforbrug pr. borger pr. dag	41
6.4 Det gennemsnitlige tidsforbrug pr. arbejdsgang	43
6.5 Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag	44
6.6 Øvrige gevinster	45
7. Potentialet for Fire cases	47
7.1 Opsummering	47
7.2 Case 1	49
7.3 Case 2	51
7.4 Case 3	52
7.5 Case 4	54
8. Medarbejdernes oplevelser	56
8.1 Medarbejderne i surveyen	56
8.2 Medarbejdernes fysiske arbejdsmiljø	57
8.3 Introduktion og kompetencer	58
8.4 Medarbejdernes brug af tiden mens borgeren er på toiletet	59
8.5 Kontakt til kolleger og borgere	62
8.6 Ville man anbefale vasketoiletterne?	62
9. Borgernes oplevelser	64

BILAG

Bilag 1: Præsentation af undersøgelsesdesignet

Bilag 2: Beskrivelse af de deltagende borgere

Bilag 3: Øvrige resultater

Bilag 4: Metode og forudsætninger til beregning af økonomisk potentiale i borgercases

1. Resume

Socialstyrelsen har i 2010 og 2011 gennemført en afprøvning af ældre- og handicapvenlige toiletter (vasketoiletter) blandt borgere i eget hjem. Afprøvningen er blevet støttet af Fonden for Velfærdsteknologi¹ som et demonstrationsprojekt.

Afprøvningen af vasketoiletterne er gennemført i samarbejde med Holstebro, Roskilde, Slagelse og Aarhus Kommuner samt Teknologisk Institut. Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har evalueret projektet.

Formålet med projektet har været at demonstrere det arbejdskraftbesparende potentiale ved at gøre borgerne helt eller delvist selvhjulpne ved toiletbesøg ved hjælp af et vasketoilet, eventuelt kombineret med en toiletsædeløfter.

Projektet er blevet evalueret i henhold til tre kriterier, der fastsætter projektets målsætninger:

- At frigive tid hos medarbejderne
- At opretholde eller forbedre medarbejdernes arbejdsmiljø
- At opretholde eller forbedre servicekvaliteten for borgerne.

Indledningsvist fremhæves en række anbefalinger til andre kommuner, der vil arbejde videre med vasketoiletter.

1.1 Anbefalinger og overvejelser

På baggrund af projektets erfaringer kan der peges på en række anbefalinger til andre kommuner, der ønsker at arbejde videre med vasketoiletter. Blandt de vigtigste anbefalinger og overvejelser kan nævnes:

- Erfaringen fra projektet er, at man bør gå til vasketoiletterne som et hjælpemiddel, man på linje med andre hjælpemidler kan trække på i kommunen. Hvis man som kommune ønsker at arbejde videre med vasketoiletter, handler det i første omgang om, at vasketoiletterne skal gøres til en del af det sortiment af hjælpemidler, visitationen kan trække på.
- Det er afgørende, at vasketoilettet kun tildeles borgere, der magter og er motiveret til at benytte hjælpemidlet. Dette kræver en grundig visitationsproces. Det er derfor mest hensigtsmæssigt at vasketoiletterne løbende indgår i visitationens overvejelser, snarere end at man fra start vælger at udbrede vasketoiletterne til en større gruppe af borgere uden en forudgående individuel vurdering.

¹ Fonden for Velfærdsteknologi er det tidligere ABT-fonden, der blev oprettet i forbindelse med finansloven for 2008, hvor der blev afsat 3 mia. kr. til medfinansiering af investeringer i arbejdskraftbesparende teknologi og nye arbejds- og organisationsformer, der skal frigøre ressourcer til borgernær service.

- Som alle andre hjælpemidler vil vasketoilettet være relevant for nogle borgere, men ikke for andre. Hvor vasketoilettet er relevant for borgeren indeholder vasketoilettet et stort potentiale, både i forhold til borgerens selvhjulpnehed og værdighed, i forhold til medarbejdernes fysiske arbejdsmiljø samt i forhold til kommunens økonomi.
- Omvendt er der mange andre borgere, der ikke vil kunne bruge vasketoilettet optimalt. Her vil der ikke være et tidsmæssigt potentiale. Tværtimod er der en risiko for, at medarbejderne skal bruge tid på at vente hos borgeren, ligesom det kan være en dårlig oplevelse for både medarbejdere og borgere, hvis borgeren ikke kan betjene vasketoilettet.
- Det afgørende for en succesfuld brug af vasketoiletterne er, at der er foretaget en grundig individuel visitation. Det er helt afgørende, at den kommunale visitation både har et indgående kendskab til borgerens funktionsniveau og et dybdegående kendskab til de typer af vasketoiletter, som kommunen kan tilbyde borgeren. Vasketoilettet indeholder kun et tidsmæssigt potentiale, hvis der skabes det rigtige match mellem borgeren og vasketoilettet.
- Projektet peger på, at det er vigtigt, at borgeren har et rimeligt stabilt funktionsniveau, er motiveret til at prøve noget nyt og har et kognitivt funktionsniveau, der gør, at borgeren kan betjene og være tryk ved vasketoilettet.
- Et vasketoilet kan ikke installeres hos alle borgere i eget hjem, hvor teknologien måtte være relevant. Vasketoilettet og toiletsædeløfteren stiller krav til de fysiske forhold på borgerens badeværelse. Det drejer sig blandt andet om afstanden fra toilet til væg. Ligeledes er afstanden fra toilet til bruser afgørende, idet der er regler om afstanden mellem elektriske apparater og vand.

I kapitel 5 om anbefalinger uddybes disse og en række andre anbefalinger og overvejelser.

1.2 Frigivelsen af tid

Evalueringen viser, at der samlet for borgerne, der har deltaget i afprøvningen, kan påvises en mindre effektivisering. Projektet viser, at hjemmeplejen i gennemsnit oplever et fald på ca. 5 minutter pr. døgn pr. borger, der har fået et vasketoilet.

Det skal bemærkes, at tidsfrigivelsen på 5 min. pr. døgn er en gennemsnitlig tidsfrigivelse for alle de deltagende borgere. Evalueringen viser, at der er store forskelle i tidsfrigivelsen. For nogle borgere er tidsfrigivelsen betydeligt over 5 min., da disse bliver helt selvhjulpne, mens tidsforbruget for andre borgerne vokser ved indførelsen af vasketoilettet.

Evalueringen viser, at der er et væsentligt potentiale for de borgere, hvor der er et godt match mellem borgerens behov og vasketoilettets muligheder for at understøtte borgeren, således at borgeren kan blive selvhjulpne. I en af de deltagende kommuner er der

identificeret en række cases, der viser, at der er betydelige tidsmæssige og økonomiske gevinster ved at introducere vasketoiletter for nogle specifikke borgere.

Den nedenstående tabel viser de fire udvalgte cases. Formålet med tabellen er at give andre kommuner en idé om sammenhængen mellem forskellige borgerprofilers udbytte af vasketoiletet og de tilhørende tidsmæssige og økonomiske gevinster. Tabellen viser, hvordan antallet af hjælp ved toiletbesøg pr. døgn ændrer sig for borgeren, og hvor mange hele besøg der kan undværes, efter vasketoiletet er taget i brug. Tabellen viser herudover den samlede tidsbesparelse pr. dag, investeringsudgifterne og tilbagebetalingstiden. Tilbagebetalingstiden er den tid, det tager, før tidsfrigivelsen har tjent investeringsudgiften ind.

Tabel1.1: Potentiale i de fire cases

Case	Potentiale	Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investeringsudgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
1	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med op til 8, og 3 besøg kan undværes	103	25.077	Ca. 8 uger
2	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med 2, og 1 kan besøg undværes	14	28.269	Ca. 16 måneder
3	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med 1, men ingen besøg kan undværes	6	23.977	Ca. 3 år
4	Antal hjælp ved toiletbesøg er uændret, og ingen besøg kan undværes	- 18	23.977	-

Noter: For en beskrivelse af udregningen af investeringsudgifterne henvises til bilag 4. Investeringsudgifterne for borgeren i case 2 er større end de øvrige cases, da det har været nødvendigt, at installere et større toilet. Tilbagebetalingstiden er den tid, det tager, før den økonomiske besparelse som følge af tidsfrigivelsen svarer til investeringsudgiften. Tilbagebetalingstiden er baseret på en diskonteringsrente på 5 pct. årligt

Case 1 omhandler en borger, hvor antallet af hjælp ved toiletbesøg falder med op til 8 hjælp pr. døgn. Hvor borgeren før vasketoiletet blev hjulpet ved toiletbesøg 8 gange i løbet af et døgn, er borgeren nu stort set selvhjulpne og får kun hjælp ved toiletbesøg 1-2 gange om dagen. Som en konsekvens heraf kan der undværes 3 hele besøg hos borgeren. Dette giver anledning til en tidsbesparelse på ca. 103 minutter pr. døgn og en tilbagebetalingstid på kun ca. 8 uger på vasketoiletet. Det skal understreges, at der her er tale om en ekstrem best case, hvor borgeren i udgangspunktet fik omfattende hjælp ved toiletbesøg, og hvor vasketoiletet netop var det hjælpemiddel, der passede til borgeren, samtidigt med at borgeren har været meget motiveret for at afprøve vasketoiletet.

Case 2 er en borger, der bliver mere selvhjulpne. Her kan borgeren selv klare sig ved toiletbesøg mere pr. døgn, og der kan som følge heraf undværes ét besøg. Dette giver anledning til en tidsfrigivelse på ca. 14 minutter pr. døgn og en tilbagebetalingstid på ca. 16 måneder. For case 2 er vasketoiletet dermed også økonomisk set en god idé.

Case 3 omhandler ligeledes en borger, som bliver mere selvhjulpne, mens der her ikke kan undværes et helt besøg, idet borgeren får andre ydelser ved besøget. Her er tidsfrigivelsen ca. 6 minutter pr. døgn, og tilbagebetalingstiden er ca. 3 år. For case 3 er gevinsten stadig til stede, men tilbagebetalingstiden er længere, og det er dermed mere usikkert, hvorvidt det økonomisk set kan betale sig inden for en given tidsramme.

I den 4. case er det ikke muligt for medarbejderne at ændre på, hvor mange gange borgeren skal hjælpes ved toiletbesøg. Borgeren skal stadig hjælpes ved hele toiletbesøget. Da tidsforbruget pr. arbejdsdag i slutmålingen er længere end i førmålingen, giver dette anledning til et samlet øget tidsforbrug på ca. 18 minutter over et døgn. Her er det ikke muligt at beregne en tilbagebetalingstid, da der ikke er nogen tidsmæssig gevinst. Økonomisk set er det derfor en dårlig idé at installere et vasketoilet hos borgeren. Som fremhævet nedenfor, kan der i midlertidigt være kvalitative gevinster for medarbejdernes arbejdsmiljø og borgerens oplevelse af servicen, selvom der ikke er et økonomisk potentiale.

I rapportens afsnit 7 uddybes case-borgernes historier og eventuelt sygdomshistorik for at tegne et helhedsbillede af borgerne og den udvikling, der har muliggjort de ovenstående gevinster.

Der kan ikke sættes præcise tal på, hvor mange borgere der er i hver casetype, da det kræver en individuel vurdering og afprøvning for at klarlægge. Baseret på projektets erfaringer er der flest borgere, der ligner case 3 og 4, og færre, der ligner case 1 og 2.

Det kan dog nævnes, at der i slutmålingen var udvalgt 44 borgere, som man har vurderet kan have gavn af vasketoiletet. Af de 44 borgere er 12 blevet helt selvhjulpne, mens 11 er blevet delvist selvhjulpne. Samtidigt er det værd at fremhæve, at der er store variationer mellem kommunerne. Mange af borgerne, der gennem projektperioden er blevet helt eller delvist selvhjulpne, stammer fra én af de fire deltagende kommuner, hvilket tyder på at teknologiens potentiale i høj grad afhænger af den måde, hvorpå vasketoiletterne introduceres og tages i brug og hvilke borgere der lokalt tilbydes et vasketoilet.

Yderligere kan det nævnes, at man blandt nogle af kommunerne har oplevet vanskeligheder ved at finde borgere, hvor vasketoiletet kan være relevant. Hvor kommunerne oprindeligt vurderede at have 30 borgere, der kunne have gavn af et vasketoilet, var der ved midtvejsmålingen ca. 10 borgere pr. kommune². Omvendt har man i den sidste kommune ikke oplevet udfordringer med at finde borgere. Disse store kommunale variationer gør det vanskeligt at sige præcist, hvor mange borgere der i andre kommuner vil kunne have gavn af et vasketoilet.

1.3 Betydning for medarbejdere og borgere

I dette afsnit rettes fokus mod, hvilken betydning vasketoiletterne har for medarbejdernes arbejdsmiljø, og hvordan borgerne har oplevet teknologien.

Indledningsvist kan det fremhæves, at projektet er gennemført under forskellige rammer i kommunerne, hvilket har haft betydning for projektet og medarbejdernes holdninger. I en kommune har man oplevet udfordringer med at finde relevante borgere, projektledelsen i kommunen har været udskiftet flere gange, og der har været andre udfordringer. Disse er alle forhold, der ikke har været befordrende for en god afprøvning. Omvendt har der i andre kommuner været en stabil projektledelse, der er gået forrest i forsøget på at finde netop de borgere, der kan have gavn af teknologien, ligesom medarbejderne har gået til vasketoiletterne som et spændende, nyt hjælpemiddel. Projektet har dermed fungeret under nogle forskellige rammer i kommunerne.

Boksen nedenfor viser, hvilken betydning vasketoiletterne har haft for medarbejdernes arbejdsmiljø, og hvordan medarbejderne har oplevet teknologien.

² Det lave antal borgere ved midtvejsmålingen skal også ses på baggrund af, at en del borgere måtte udgå, da det viste sig, at vasketoiletet ikke kunne installeres på grund af regler omkring afstanden fra bruser til elektriske apparater (vasketoiletet er elektrisk). Se også afsnit 2.5 for en nærmere diskussion.

Boks 1-1: Betydning for medarbejderne

Betydning for medarbejderne:

- Ca. 8 ud af 10 medarbejdere oplever en forbedring, eller at situationen er uændret, i relation til hvor fysisk belastende det er at hjælpe borgerne ved toiletbesøg.
- 4 ud af 10 medarbejdere synes, at det er rart ikke længere at skulle klare borgerens nedre hygiejne.
- Omkring halvdelen af medarbejderne mener, at de i høj eller nogen grad har de nødvendige kompetencer til at betjene vasketoilettet og hjælpe borgeren. 4 ud af 10 mener, at de kun i ringe grad eller slet ikke har disse kompetencer.
- Omkring halvdelen af medarbejderne vurderer, at de, mens borgeren er på toilettet, kan bruge tiden på andre visiterede ydelser.
- Omkring en tredjedel af medarbejderne er enige i, at der er ventetid forbundet med brugen af vasketoiletterne, mens en fjerdedel svarer hverken-eller. Kun en femtedel er uenige i udsagnet om, at der er ventetid.
- Langt de fleste opfatter vasketoiletterne som en nyttig opfindelse, og hovedparten vil anbefale dem til andre, men understreger samtidigt nødvendigheden af træning af både medarbejdere og borgere, samt at der udvælges borgere, der magter teknologien.

Resultaterne peger på, at projektet lever op til målsætningen om, at medarbejdernes arbejdsmiljø enten skal forbedres eller være uændret som følge af teknologien. 8 ud af 10 medarbejdere oplever, at situationen forbedres eller er uændret, i forhold til hvor fysisk belastende det er at hjælpe borgerne ved toiletbesøg.

Samtidigt viser resultaterne også, at der lokalt i nogle kommuner har været udfordringer med at klæde medarbejderne tilstrækkeligt på, og at man i kommunerne har haft udfordringer med at bruge ventetiden, mens borgeren er på toilettet. Dette skal dels ses på baggrund af, at man i kommunerne har haft svært ved at finde borgere, der kan blive helt selvhjulpne, hvorfor medarbejderne ved mange af borgerne stadig skal være til stede og hjælpe og støtte.

Den nedenstående boks viser, hvilke oplevelser borgerne i projektet har haft med teknologien.

Boks Fejl! Ingen tekst med den anførte typografi i dokumentet.-2: Betydning for borgere

Betydning for borgere:

- Alle de interviewede borgere mener, at vasketoilettet gør ordentligt rent
- De fleste borgere fremhæver, at vasketoilettet er nemt at betjene
- Flere borgere udtrykker, at det er rart ikke længere at være afhængig af andres hjælp ved toiletbesøg
- Hovedparten af de interviewede borgere ville anbefale vasketoilettet til andre.

Også her peger resultaterne på, at projektet lever op til sine målsætninger om, at borgernes oplevelse af servicekvaliteten skal være den samme eller bedre. Alle de interviewede borgere peger således på, at vasketoilettet gør ordentligt rent, ligesom de

fleste synes det er nemt at betjene. Interviewene viser også, at borgerne synes det er rart ikke længere at være afhængige af andres hjælp ved toiletbesøg.

Det skal dog nævnes, at nogle borgere ikke ønsker et vasketoilet. Enkelte borgere i projektet er blevet tilbudt et vasketoilet, men har frabedt sig det. Ligeledes kan det nævnes, at nogle borgere indledningsvist har været forbeholdne over for vasketoilettet. Her betyder ledelsens og medarbejdernes engagement og støtte meget, hvilket uddybes i kapitel 5

2. Indledning

Socialstyrelsen har i 2010 og 2011 gennemført en afprøvning af ældre- og handicapvenlige toiletter (vasketoiletter) blandt borgere i eget hjem.

Afprøvningen af vasketoiletterne er gennemført i samarbejde med Holstebro, Roskilde, Slagelse og Aarhus Kommuner samt Teknologisk Institut. Rambøll har evalueret projektet.

Afprøvningen er blevet støttet af Fonden for Velfærdsteknologi som et demonstrationsprojekt.

Fonden for Velfærdsteknologi (tidligere ABT-fonden) blev oprettet i forbindelse med finansloven for 2008, hvor der blev afsat 3 mia. kr. til medfinansiering af investeringer i arbejdskraftbesparende teknologi og nye arbejds- og organisationsformer, der skal frigøre ressourcer til borgernær service.

Baggrunden for satsningen er den samfundsmæssige udvikling i Danmark over de næste årtier, hvor andelen af ældre vil stige i forhold til befolkningen i den arbejdsdygtige alder. I takt med at andelen af ældre stiger, og mange offentlige ansatte går på pension, står den offentlige sektor over for den udfordring i de kommende år, at færre medarbejdere skal levere mere omsorg og service til flere ældre.

Formålet med projektet har været at demonstrere det arbejdskraftbesparende potentiale ved at gøre borgerne helt eller delvist selvhjulpne ved toiletbesøg ved hjælp af et vasketoilet, eventuelt kombineret med en toiletsædeløfter.

Projektet er blevet evalueret i henhold til tre kriterier, der fastsætter projektets målsætninger:

- At frigive tid hos medarbejderne
- At opretholde eller forbedre medarbejdernes arbejdsmiljø
- At opretholde eller forbedre servicekvaliteten for borgerne.

2.1 Kort beskrivelse af evalueringen af projektet

For at belyse hvorvidt der kan frigives tid, er der foretaget faktiske tidsmålinger af medarbejdernes tidsforbrug på at hjælpe borgerne ved toiletbesøg før, midtvejs og mod slutningen af projektperioden. I alt har 42 borgere deltaget i førmålingen, mens 44 borgere har deltaget i slutmålingen. Der er foretaget 513 enkelte tidsregistreringer i førmålingen og 432 målinger i slutmålingen.

Målingerne er gennemført ved, at medarbejderne over en 5-dages periode har registreret deres tidsforbrug pr. arbejdsgang hos borgerne, mens antallet af hjælp ved toiletbesøg er indhentet ved at spørge en planlægger/teamleder. Herudover er der gennemført en survey med i alt 102 medarbejdere og lavet 13 interview med borgere, der har fået et vasketoilet. I

bilag 1 er vedlagt en nærmere beskrivelse af, hvordan evalueringen er designet og gennemført.

For at belyse gennemførslen af afprøvningen af vasketoiletterne har Teknologisk Institut foretaget interview med ledere og medarbejdere i hjemmeplejen samt kommunernes projektledere. Der er gennemført interview, i forlængelse af at borgerne har fået vasketoiletterne (december 2010 til maj 2011) samt omkring et halvt år senere (oktober og november 2011). Disse interview og de løbende diskussioner og refleksioner på projektkoordineringsmøderne danner udgangspunktet for de anbefalinger, der gives i denne rapport om, hvordan man fremadrettet med fordel kan tage vasketoiletterne i brug.

2.2 Baggrunden for projektet

Personlig pleje, herunder hjælp ved toiletbesøg og "nedre toilette", er en af de meget arbejdskrævende ydelser i plejesektoren. Der er derfor også et potentiale for store arbejdskraftbesparelser på området.

Formålet med projektet har været at demonstrere det arbejdsfrigørende potentiale i at benytte vasketoiletter på ældre- og handicapområdet. Projektets grundlæggende idé er, at man ved at give borgeren et vasketoilet kan gøre borgeren helt eller delvist selvhjulpnen ved toiletbesøg og dermed frigøre medarbejdernes ressourcer.

Vasketoiletter er en forholdsvis ny teknologi i Danmark, og der findes således også kun ganske få tidligere afprøvninger. Så vidt Rambøll ved, eksisterer der ikke systematiske effektevalueringer af det tidsmæssige potentiale ved at bruge vasketoiletter i plejesektoren i Danmark. Herudover er vasketoiletter generelt set relativt ukendte i Danmark.

Projektet har været et pionerprojekt i Danmark i den forstand, at det er første gang, man har forsøgt systematisk at introducere og evaluere brugen af vasketoiletter i en række kommuner. Projektet har dermed også gjort sig en række vigtige erfaringer, som andre kommuner med fordel kan bygge videre på. De vigtigste anbefalinger og overvejelser er samlet i rapportens kapitel 5.

2.3 Beskrivelse af de indførte teknologier

I projektet indgår to centrale hjælpemidler. Det ene er selve vasketoilettet, mens det andet er toiletsædeløfteren. Der er tale om to selvstændige hjælpemidler, der i projektet er blevet afprøvet i fællesskab:

- Den grundlæggende teknologi er selve vasketoilettet med dets indbyggede skylle- og tørrefunktion. Vasketoilettet installeres oven på det eksisterende toilet og betjenes med en fjernbetjening. Teknologien hjælper de borgere, der skal have hjælp til nedre hygiejne.
- Som supplement er der for nogle borgere afprøvet en toiletsædeløfter. Dette er et selvstændigt hjælpemiddel, der hjælper borgeren med at komme op og ned

fra toilettet. Toiletsædeløfteren er i stand til at hæve toiletbrættet således, at borgeren løftes til en højde, hvor borgeren kan gå fra toilettet, eventuelt støttet af en rollator. Ligeledes er toiletsædeløfteren i stand til at sænke sig, således at borgeren som stående kan læne sig mod toiletsædet og dernæst forsigtigt blive sænket ned. Toiletsædeløfteren er lidt større end selve toilettets bredde.

- I kombination med disse to teknologier er der for nogle borgere endvidere afprøvet en løftemekanisme til borgerens siddeplads, der støtter borgeren i bevægelsen fra siddende til stående og omvendt. Teknologien kaldes populært et "katapultsæde".

I projektet er der afprøvet et Aspen bidet af modeltypen Jasmin. Den afprøvede toiletsædeløfter er af typen Santis R2D2. I slutmålingen har alle de deltagende borgere fået installeret et vasketoilet. Herudover har ca. 34 pct. fået en toiletsædeløfter, mens ca. 7 pct. har fået et katapultsæde.

Markedet er under udvikling, og der udvikles nye modeller og funktionaliteter. Hvis man som kommune vil arbejde videre med vasketoiletter, bør man derfor forsøge at tilvejebringe det seneste produktoverblik, f.eks. ved at tage kontakt til en leverandør.

2.4 Ingen business case, men case-beskrivelser

Det har oprindeligt været projektets intention at udarbejde en business case for en national og kommunal implementering af vasketoiletter. Projektets erfaringer peger dog på, at det ikke er hensigtsmæssigt at lave en business case for en national og kommunal implementering af en række forskellige grunde

- Erfaringen fra projektet er, at man bør gå til vasketoiletterne som et hjælpemiddel, man på linje med andre hjælpemidler kan trække på i kommunen. Hvis man som kommune ønsker at arbejde videre med vasketoiletter, handler det i første omgang om, at vasketoiletterne skal gøres til en del af det sortiment af hjælpemidler, visitationen kan trække på. Som fremhævet i kapitel 5 er det afgørende, at vasketoiletet kun visiteres til borgere, der magter og er motiveret til at benytte hjælpemidlet. Dette kræver en grundig visitationsproces, hvilket gør det mere hensigtsmæssigt at vasketoiletter løbende indgår i visitations-overvejelser, snarere end at man fra start vælger at udbrede vasketoiletterne til en bestemt gruppe af borgere.
- Projektets erfaring er, at kommunerne har meget svært ved at vurdere, hvor mange borgere, der potentielt kan have gavn af et vasketoilet. Det skyldes, dels at mange kommuner ikke kan trække oplysninger om antal borgere, der får hjælp ved toiletbesøg, og dels at man grundlæggende ikke ved, om borgeren kan benytte vasketoiletet uden en grundig individuel vurdering. Det er derfor forbundet med meget stor usikkerhed at vurdere, hvor stor den potentielle population, både nationalt og kommunalt, er. Dette betyder, at en business case på tilsvarende vis også vil være meget usikker.

- Der er store forskelle mellem borgernes udbytte af vasketoiletet. Nogle borgere kan blive meget mere selvhjulpne, hvorfor kommunen kan opnå store gevinster. For andre borgere kan hjælpen ved toiletbesøg ikke ændres. Her er der tværtimod en reel risiko for, at kommunen skal bruge mere tid hos borgeren på grund af vasketoilettets indbyggede skylle- og tørrefunktion, der kan give anledning til ventetid. Disse store, individuelle forskelle ignoreres, når man laver en gennemsnitsbetragtning i en business case. Dette er ikke hensigtsmæssigt for vasketoiletteknologien, idet der er store forskelle mellem borgerne, der giver anledning til meget forskellige økonomiske konsekvenser for kommunerne.

I rapporten præsenteres den tidsfrigivelse, der er blevet identificeret i projektet. Men der foretages ikke en opregning til nationalt eller kommunalt plan af ovenstående grunde.

For at belyse sammenhængen mellem vasketoilettets potentiale og de økonomiske gevinster gennemgås i stedet fire cases, der hver bygger på en borger, der har deltaget i projektet. Formålet med de fire cases er at illustrere vasketoilettets tidsmæssige og økonomiske potentiale med udgangspunkt i nogle konkrete borgere, der har fået et vasketoilet. På den måde kan andre kommuner få en idé om sammenhængen mellem forskellige borgerprofilers udbytte af vasketoiletet og de tilhørende tidsmæssige og økonomiske gevinster.

De fire cases er udvalgt, således at de spænder fra en borger, der har et meget stort udbytte af vasketoiletet, til en borger, hvor vasketoiletet ikke har et potentiale. Det er vurderingen, at disse fire cases vil være mere værdifulde for andre kommuner end en gennemsnitsbetragtning i en business case. De fire cases illustrerer den store variation, der kan være i gevinsten, og sætter nogle billeder på de typer af borgere, der kan være relevante at se på. Særligt er det vigtigt for andre kommuner at være opmærksom på, at nogle borgere vil give anledning til en stor tidsfrigivelse, mens tidsforbruget for andre borgere faktisk kan stige, efter vasketoiletet installeres.

2.5 Rammerne for afprøvningen

I dette afsnit præsenteres en række rammer for gennemførslen af afprøvningen af vasketoiletterne, der har haft betydningen for, hvordan projektet er forløbet, og hvilke erfaringer projektet giver anledning til.

Målgruppen af borgere

Projektet er fra Socialstyrelsens side formuleret som en afprøvning af ældre- og handicapvenlige toiletter. På den indledende workshop gjorde kommunerne det klart, at de vil fokusere på ældreområdet, og at de ikke ønsker at afprøve vasketoiletter på handicapområdet. Projektet er derfor foregået som en afprøvning af teknologien blandt ældre borgere.

I forbindelse med udarbejdelsen af ansøgningen til projektet blev det diskuteret med de dengang involverede kommuner, hvorvidt vasketoiletterne også kunne være relevante på plejecentre. Da de involverede kommuner vurderede, at der ikke vil kunne hentes en

effektiviseringsgevinst på plejecentre, fokuserer projektet derfor udelukkende på borgere i eget hjem.

Forskellige udgangspunkter og rammer i kommunerne

Projektet er gennemført under forskellige rammer i de deltagende kommuner, hvilket har haft betydning for gennemførslen af projektet. I en kommune har man oplevet udfordringer med at finde relevante borgere, projektledelsen i kommunen har været udskiftet flere gange, og der har været andre udfordringer. Disse er alle forhold, som ikke har været befordrende for en god afprøvning lokalt. Omvendt har man i andre kommuner haft en gennemgående projektledelse, der er gået forrest i forsøget på at finde netop de borgere, der kan have gavn af teknologien, ligesom medarbejderne i højere grad har taget teknologien til sig som et spændende og nyttigt hjælpemiddel. Dette har blandt andet betydet, at kommunerne ikke er nået lige langt i realiseringen af teknologiens potentiale, ligesom medarbejderne har forskellige holdninger til vasketoiletterne på tværs af kommunerne.

Omkring halvvejs inde i projektperioden valgte Socialstyrelsen og Fonden for Velfærdsteknologi at inkludere Aarhus Kommune i projektet. Baggrunden var, at de tre oprindelige kommuner oplevede vanskeligheder ved at finde det antal borgere, som de oprindeligt havde vurderet kunne have gavn af et vasketoilet. I stedet for de oprindelige 30 borgere pr. kommune, var der ved midtvejsmålingen ca. 10 borgere pr. kommune. Det lave antal borgere ved midtvejsmålingen skal dog også ses på baggrund af, at en del borgere måtte udgå, da det viste sig, at vasketoiletet ikke kunne installeres på grund af regler omkring afstanden fra bruser til elektriske apparater, hvilket uddybes nedenfor. For at sikre en faglig og metodisk sikker afprøvning valgte Socialstyrelsen og Fonden for Velfærdsteknologi derfor at inkludere Aarhus Kommune for at opnå et tilstrækkeligt antal borgere i projektet.

Aarhus Kommune har været i stand til at drage fordele af de erfaringer, de tre andre kommuner har gjort sig i forbindelse med opstarten af projektet. Omvendt har man i Aarhus haft kortere tid til at introducere vasketoiletterne før den afsluttende måling. I alt har man haft ca. et par måneder fra installationen af vasketoiletterne til slutmålingen.

Udbudsproces, førmåling og udvælgelse af borgere

Det har været en udfordring for demonstrationen af vasketoilettets potentiale, at produkterne skulle indkøbes gennem en tidskrævende EU-udbudsproces, samtidigt med at det af hensyn til evalueringen af projektets fremskridt var nødvendigt at foretage en tidlig førmåling. Dette krævede, at man skulle identificere de konkrete borgere til afprøvning af vasketoiletterne, inden man kendte den specifikke model. Da udbudsprocessen var afsluttet, og man kendte den specifikke model, var der en del borgere, der måtte udgå, da borgernes badeværelser ikke egnede sig til installation af et vasketoilet. Dette skyldtes, dels at badeværelserne ikke levede op til kravene til installationen af et elektrisk apparat i et vådrum, dels at vasketoiletet nogle steder var for stort til borgerens badeværelse.

Det har affødt frustration i kommunerne, at nogle borgere måtte udgå, idet det lokalt har taget tid at finde og inkludere både borgere og de relevante medarbejdere i projektet, hvilket ikke har været befordrende for en god afprøvningsproces lokalt. Ligeledes har flere kommuner fremhævet, at det har været uhensigtsmæssigt at der gik flere måneder mellem udvælgelsen af borgerne og installationen af vasketoilettet.

Da den konkrete model af vasketoilet ikke var fastlagt, da borgerne skulle udvælges til førmålingen, var det heller ikke muligt at realisere ønsket om, at borgerne skulle have mulighed for at se den præcise model, de ville få. Disse forhold medførte, at nogle af borgerne ikke ønskede den valgte model af vasketoilettet af æstetiske årsager.

I lyset af projektets erfaringer kan man sige, at man fra Socialstyrelsens side burde have været mere opmærksomme på vådrumsreglementer og overvejelser om vasketoilettets fysiske størrelse ved tilrettelæggelsen af de rammer, som kommuner skulle udvælge borgerne efter.

3. Rapportens opbygning

I kapitel 4 præsenteres de centrale resultater fra afprøvningen af vasketoiletter i de fire kommuner.

I kapitel 5 gives en række anbefalinger og overvejelser til andre kommuner, der vil tage vasketoiletterne i brug. Kapitlet er bygget op som en guide til de trin, man som kommune med fordel kan gennemgå, når man skal introducere vasketoiletterne i kommunens hjælpemiddelsortiment. Afsnittet har et særligt fokus på vigtigheden af, at der foretages en grundig visitation, der både bygger på et grundigt kendskab til borgeren og et solidt indblik i vasketoilettets krav og begrænsninger.

I kapitel 6 præsenteres resultatet af projektet tidsmålinger. Kapitlet indeholder en beskrivelse af variationerne i ændringen i tidsforbruget for de deltagende borgere samt en opgørelse af andel af borgere, der er blevet helt eller delvist selvhjulpne ved toiletbesøg efter indførelsen af vasketoilettet. Afsnittet præsenterer endvidere den gennemsnitlige ændring i tidsforbruget pr. borger pr. dag for de deltagende borgere.

Kapitel 7 beskriver fire cases, der er baseret på borgere, der som en del af projektet har fået et vasketoilet. Formålet med de fire cases er at illustrere vasketoilettets tidsmæssige og økonomiske potentiale med udgangspunkt i nogle konkrete borgere, der har deltaget i afprøvningen. Formålet er på den måde at give andre kommuner en idé om sammenhængen mellem forskellige borgerprofilers udbytte af vasketoilettet og de tilhørende tidsmæssige og økonomiske gevinster.

I kapitel **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.** præsenteres resultaterne af den spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført blandt medarbejdere i hjemmeplejen, der kommer hos borgere, der har fået et vasketoilet. Der præsenteres resultater for, hvordan vasketoiletterne har påvirket medarbejdernes arbejdsmiljø, og hvorvidt medarbejderne har de rette kompetencer. Herudover sætter kapitlet fokus på, hvorvidt medarbejderne mener, at vasketoiletterne er en nyttig opfindelse, og hvorvidt de fungerer i praksis.

Kapitlet 9 indeholder en opsamling af de gennemførte borgerinterview. Her samles der op på, hvordan borgerne har oplevet at få et vasketoilet, og hvad vasketoilettet har betydet for deres oplevelse af den service, de modtager.

Endeligt er der vedlagt en række bilag.

Bilag 1 giver en beskrivelse af designet og den praktiske gennemførelse af evalueringen.

Bilag 2 giver en beskrivelse af de deltagende borgere.

Bilag 3 giver en beskrivelse af en række af evalueringens øvrige resultater.

Bilag 4 giver en beskrivelse af den anvendte metode og forudsætninger i vurderingen af det økonomiske potentiale i de fire borger-cases.

4. Centrale resultater

Dette kapitel giver et overblik over projektets centrale resultater. Først præsenteres en række konkrete anbefalinger og overvejelser, man som kommune kan tage udgangspunkt i, hvis man ønsker at arbejde videre med vasketoiletter. Herefter gives en kort opsamling af resultaterne fra de gennemførte tidsmålinger. Dernæst præsenteres fire forskellige cases med udgangspunkt i en række borgere, der har deltaget i projektet. Endeligt fremhæves de centrale resultater i forhold til medarbejdernes arbejdsmiljø og borgernes oplevelse af den service, de modtager, efter vasketoiletterne er taget i brug.

4.1 Anbefalinger og overvejelser

Det er anbefalingen, at man som kommuner gør vasketoiletterne til en del af det sortiment af hjælpemidler, man i øvrigt kan tilbyde borgerne. Vasketoiletterne skal med andre ord være en del af den vifte af hjælpemidler, man kan trække på.

Et vasketoilet skal ses som et hjælpemiddel, der kan være relevant for nogle borgere, men ikke for alle. Det er derfor hensigtsmæssigt, hvis man som kommune ser på vasketoiletterne som et hjælpemiddel, som man i den normale visitation tager med i betragtning på linje med andre hjælpemidler. Introduktionen af vasketoiletter i kommunen handler derfor i første omgang om, at vasketoiletterne skal gøres til en del af den række af hjælpemidler, visitationen kan trække på.

Det helt afgørende i realiseringen af vasketoiletternes effektiviseringspotentiale er, at vasketoiletet kun visiteres til borgere, der magter og er motiveret til at benytte vasketoiletet. Dette stiller store krav til visitationens indsigt i vasketoilettets teknikaliteter, krav og begrænsninger og desuden viden om og blik for borgerens fysiske og kognitive ressourcer.

Det er derfor vigtigt, at borgerne visiteres med omhu, fordi nogle borgere vil have stor gavn af vasketoiletet i relation til selvhjulpenhed, værdighed, renlighed mv. For andre borgere vil vasketoiletet ikke indeholde et arbejdsfrigørende potentiale, og der er for disse borgere en reel risiko for, at man med vasketoiletet vil komme til at bruge længere tid hos borgeren, bl.a. pga. toilettets indbyggede vaske- og tørrefunktion.

Projektet peger på, at det er vigtigt, at borgeren har et rimeligt stabilt funktionsniveau, er motiveret til at prøve noget nyt og har et kognitivt funktionsniveau, der gør, at borgeren kan betjene og være tryk ved vasketoiletet.

Endeligt er det vigtigt, at man er opmærksom på, at vasketoiletterne ikke kan installeres hos alle borgere i eget hjem, hvor teknologien måtte være relevant. Vasketoiletet og toiletsædeløfteren stiller krav til de fysiske forhold på borgerens badeværelse. Det drejer

sig blandt andet om afstanden fra toilet til væg. Ligeledes er afstanden fra toilet til bruser afgørende, idet der er regler om afstanden mellem elektriske apparater og vand.

4.2 Tidsfrigivelsen

Analysen af tidsfrigivelsen bygger på de indsamlede data i forbindelse med før- og slutmålingen. Der har deltaget 42 borgere i førmålingen og 44 borgere i slutmålingen.

I forbindelse med slutmålingen har de deltagende kommuner haft mulighed for at validere de indsamlede data, hvilket beskrives nærmere i bilag 1. De præsenterede resultater nedenfor er udelukkende baseret på de kommunevaliderede data.

De indsamlede data viser, at der er store variationer i tidsfrigivelsen pr. borger pr. dag. Vasketoilettet indeholder et stort, tidsmæssigt potentiale for de borgere, der kan blive selvhjulpne. Omvendt er der en risiko for, at tidsforbruget stiger for borgere, der ikke bliver selvhjulpne. Her kan hjemmehjælpen opleve ventetid på grund af vasketoilettets indbyggede skylle- og tørrefunktion, der tager nogle minutter.

Tabellen nedenfor viser, hvor mange borgere der er blevet helt eller delvist selvhjulpne efter indførelsen af vasketoilettet.

Tabel 4.1: Borgernes selvhjulpenhed

	Antal borgere	Andel borgere
Helt selvhjulpne ¹	12	27 %
Delvist selvhjulpne ²	11	25 %
Ingen ændring i antal hjælp	21	48 %
Total	44	100 %

¹ Helt selvhjulpne er defineret som, at borgeren ikke længere får hjælp ved toiletbesøg.

² Delvist selvhjulpne er defineret som, at borgeren får færre hjælp ved toiletbesøg.

Som det fremgår af tabellen, er ca. 27 pct. af de deltagende borgere blevet helt selvhjulpne, mens 25 pct. er blevet delvist selvhjulpne. For de resterende 48 pct. af borgerne er der ingen ændringer i antallet af hjælp, og det kan derfor forventes, at tidsforbruget for disse borgere stiger, da et toiletbesøg tager længere tid efter indførelsen af vasketoilettet, jf. nedenfor.

Det kan bemærkes, at borgerne, der er blevet helt eller delvist selvhjulpne, næsten udelukkende stammer fra én af de fire deltagende kommuner, hvilket tyder på at teknologiens potentiale i høj grad afhænger af den måde, hvorpå vasketoiletterne introduceres og tages i brug og hvilke borgere der lokalt tilbydes et vasketoilet, hvilket uddybes i kapitel 5.

Den nedenstående tabel viser den gennemsnitlige ændring i tidsforbruget på hjælp ved toiletbesøg over et døgn for alle de deltagende borgere. Der er delt op i de tre forskellige arbejdsgange, som hjælpen består af. Negative tal betyder, at der ved slutmålingen bruges mindre tid på at hjælpe borgerne i gennemsnit. Der er afrundet til hele minutter.

Tabel 4.2: Det samlede tidsforbrug pr. borger pr. dag.

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde- /liggeplads, herunder håndvask	Total
Før	9	8	7	23
Efter	6	7	5	18
Ændring*	-2	-0	-2	-5

Note: 42 borgere har deltaget i førmålingen, og der er blevet gennemført 513 tidsmålinger. I slutmålingen har 44 borgere deltaget, og der er blevet gennemført 432 tidsmålinger.

På grund af afrunding summeres tidsforbruget pr. arbejdsgang ikke nødvendigvis til det samlede tidsforbrug pr. dag. På samme måde vil ændringen i tidsforbruget pr. arbejdsgang ikke nødvendigvis svarer til ændringen i tidsforbruget i slutmålingen fratrasket tidsforbruget i førmålingen.

"" Ændringen i tidsforbruget er udregnet som slutmålingen minus førmålingen. Et positivt tal angiver således, at tidsforbruget stiger, mens et negativt tal betyder, at tidsforbruget falder.

Tabellen viser, at det gennemsnitlige tidsforbrug pr. borger pr. dag er faldet med ca. 5 min. fra førmålingen til slutmålingen.

Ved læsning af tabellen skal man bide mærke i, at den gennemsnitlige tidsfrigivelse næsten udelukkende stammer fra én kommune.

Ved læsning af tabellen er det herudover vigtigt at være opmærksom på, at der er tale om en gennemsnitsbetragtning, der dækker over nogle meget store variationer mellem borgerne. Som fremhævet ovenfor, er der borgere, der bliver helt selvhjulpne. Her kan den tidsmæssige gevinst være væsentligt større end 5 minutter. Omvendt er der også borgere, hvor tidsforbruget faktisk stiger, idet medarbejderne kan opleve ventetid, mens borgeren er på vasketoilettet.

De ovenfor præsenterede gennemsnitstal dækker dermed ikke over en faktisk udviklingshistorie for en given borger, men er snarere et gennemsnit taget over nogle meget forskellige udviklinger for borgerne i projektet.

I forlængelse heraf kan man ikke forvente, at man for en tilfældig udvalgt borger kan opnå en tidsbesparelse på 5 min. pr. dag. For at få et billede af, hvilke gevinster der kan opnås for andre borgere, gives i kapitel 7 en beskrivelse af fire cases, der hver baserer sig på forskellige borgere, der har deltaget i projektet. De fire cases er udvalgt således, at de spænder fra en borger, hvor der realiseres en stor tidsfrigivelse, til en borger, hvor tidsforbruget stiger. I afsnit 4.3 nedenfor opsamles de centrale resultater for de fire cases.

4.3 Fire cases

I dette afsnit opsummeres fire cases, der hver dækker over en borger, der har fået et vasketoilet. Formålet med de fire cases er at illustrere vasketoilettets tidsmæssige og økonomiske potentiale med udgangspunkt i nogle konkrete borgere, der har deltaget i projektet. Formålet er på den måde at give andre kommuner en idé om sammenhængen mellem forskellige borgerprofilers udbytte af vasketoilettet og de tilhørende tidsmæssige og økonomiske gevinster.

Tabellen nedenfor opsummerer resultaterne for hver af de fire cases. Tabellen viser, hvordan antallet af hjælp ved toiletbesøg pr. døgn ændrer sig for borgeren, og hvor mange hele besøg der kan undværes, efter vasketoilettet er taget i brug. Tabellen viser herudover den samlede tidsbesparelse pr. dag, investeringsudgifterne og tilbagebetalingstiden. Tilbagebetalingstiden er den tid, det tager, før tidsfrigivelsen har tjent investeringsudgiften ind.

Tabel 2.3: Potentiale i de fire cases

Case	Potentiale	Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investeringsudgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
1	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med op til 8, og 3 besøg kan undværes	103	25.077	Ca. 8 uger
2	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med 2, og 1 kan besøg undværes	14	28.269	Ca. 16 måneder
3	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med 1, men ingen besøg kan undværes	6	23.977	Ca. 3 år
4	Antal hjælp ved toiletbesøg er uændret, og ingen besøg kan undværes	- 18	23.977	-

Noter: For en beskrivelse af udregningen af investeringsudgifterne henvises til bilag 4. Investeringsudgifterne for borgeren i case 2 er større end de øvrige cases, da det har været nødvendigt, at installere et større toilet. Tilbagebetalingstiden er den tid, det tager, før den økonomiske besparelse som følge af tidsfrigivelsen svarer til investeringsudgiften. Tilbagebetalingstiden er baseret på en diskonteringsrente på 5 pct. årligt

Case 1

Borgeren er en 86-årig dame, der bor alene i eget hjem. Hun har tidligere været selvhjulpen, men siden hun fik et brud på den øverste del af lårbenet, har hun haft behov for hjælp. Borgeren har tidligere fået hjælp ved toiletbesøg otte gange dagligt.

Efter indførslen af vasketoilettet er borgeren blevet helt selvhjulpen ved flere toiletbesøg i løbet af en typisk dag. Hvor borgeren således før vasketoilettet blev hjulpet ved toiletbesøg 8 gange i løbet af et døgn, er borgeren nu stort set selvhjulpen og får kun hjælp ved toiletbesøg 1-2 gange om dagen. Som en konsekvens heraf kan der undværes 3 hele besøg hos borgeren. Dette giver anledning til en tidsbesparelse på ca. 103 minutter pr. døgn og en tilbagebetalingstid på kun ca. 8 uger på vasketoilettet. Det skal understreges, at der her er tale om en best case, hvor borgeren i udgangspunktet fik omfattende hjælp ved toiletbesøg, og hvor vasketoilettet netop var det hjælpemiddel, der passede til borgeren.

Case 2

Borgeren er en 62-årig mand, der bor alene. I 2004 blev borgeren halvside-lammet og har siden fået hjælp ved toiletbesøg. Borgeren har nedsat funktionsevne og kommer rundt i hjemmet ved hjælp af en kørestol. Før installationen af vasketoiletet modtog borgeren 5 daglige besøg, hvor der ved hvert besøg indgik hjælp ved toiletbesøg.

Case 2 er en borger, der er blevet mere selvhjulpen. Her kan borgeren nu selv klare sig ved to toiletbesøg pr. døgn, og der kan som følge heraf undværes et besøg. Dette giver anledning til en tidsfrigivelse på ca. 14 minutter pr. døgn og en tilbagebetalingstid på ca. 14 måneder. For case 2 er vasketoiletter dermed også økonomisk set en god idé.

Case 3

Borgeren er en 85-årig mand, der bor sammen med sin ægtefælle. Han fik i 2007 en blodprop i hjernen og har siden haft brug for hjælp ved toiletbesøg siden. Som konsekvens af blodproppen har borgeren kognitive problemer og problemer med talen. Antallet af hjælp ved toiletbesøg har i perioden varieret, men har i den sidste periode ligget på 3 hjælp pr. dag.

Case 3 er som case 2 blevet mere selvhjulpen, men der kan ikke undværes et helt besøg, idet borgeren får andre ydelser ved besøget. Her er tidsfrigivelsen ca. 6 minutter pr. døgn og tilbagebetalingstiden er ca. 3 år. For case 3 er gevinsten stadig til stede, men tilbagebetalingstiden er længere, og det er dermed mere usikkert, hvorvidt det økonomisk set kan betale sig inden for en given tidsramme.

Case 4

Borgeren er en 80-årig kvinde, der bor alene. Borgeren kan bevæge sig rundt omkring i hjemmet uden hjælp, men har på grund af dårlig hygiejne brug for hjælp ved toiletbesøg. Borgeren beskrives af hjemmeplejen som værende psykisk svag og generelt ængstelig for at prøve nye ting. Borgeren har igennem en årrække fået hjælp ved toiletbesøg i varierende grad, men i den sidste perioden har antallet af hjælp været tre om dagen.

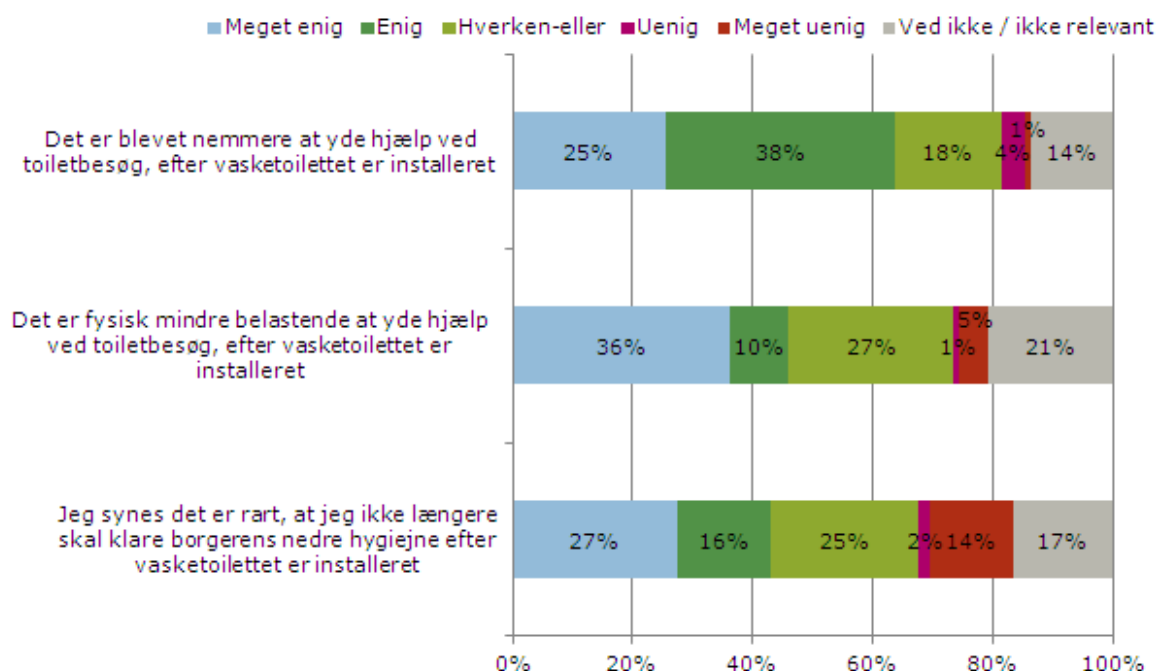
I den 4. case er det ikke muligt for medarbejderne at ændre på, hvor mange gange borgeren skal hjælpes ved toiletbesøg. Borgeren skal stadig hjælpes til og fra toilettet. Da tidsforbruget pr. arbejdsgang i slutmålingen er længere end i førmålingen, giver dette anledning til et samlet øget tidsforbrug på ca. 18 minutter over et døgn. Her er det ikke muligt at beregne en tilbagebetalingstid, da der ikke er nogen tidsmæssig gevinst. Økonomisk set er det derfor en dårlig idé at installere et vasketoilet hos borgeren. Som fremhævet nedenfor, kan der imidlertid være kvalitative gevinster for medarbejdernes arbejdsmiljø og borgerens oplevelse af servicen, selvom der ikke er et økonomisk potentiale.

I rapportens kapitel 7 uddybes case-borgernes historier for at tegne et helhedsbillede af borgerne og beskrive baggrunden for, hvordan de ovenstående gevinster i praksis er blevet realiseret.

4.4 Medarbejdernes oplevelse af vasketoiletterne

Figuren nedenfor viser medarbejdernes vurdering af vasketoiletet i forhold til en række aspekter af arbejdsmiljøet.

Figur 4-1: Medarbejdernes vurdering af vasketoilettets indvirkning på arbejdsmiljøet, ud fra hvor enige de er i følgende udsagn:

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Figuren viser, at hovedparten af medarbejderne enten har oplevet en forbedring, eller at situationen er uændret, i forhold til hvor nemt det er at hjælpe borgeren ved toiletbesøg. Der er således 63 pct. af medarbejderne, som er enige i, at det er blevet nemmere at yde hjælp ved toiletbesøg, efter vasketoiletet er blevet indført, mens 18 pct. svarer hverken-eller. Kun få er uenige.

Nogenlunde samme billede ses, i forhold til hvor fysisk belastende det er at hjælpe ved toiletbesøg. Særligt kan det fremhæves, at 36 pct. af medarbejderne er meget enige i, at vasketoiletet gør det fysisk mindre belastende at yde hjælp ved toiletbesøg. Stort set ingen er uenige i, at det er mindre fysisk belastende at yde hjælp ved toiletbesøg, efter vasketoiletet er installeret. Teknologisk Instituts interview med medarbejderne stemmer godt overens med disse resultater, idet flere medarbejdere fremhæver, at vasketoiletet gør det lettere for ryggen.

Som det fremgår af figuren, er 43 pct. af medarbejderne enten meget enige eller enige i, at det er rart ikke længere at skulle klare borgerens nedre hygiejne. 25 pct. svarer "hverken-eller", mens 14 pct. er meget uenige i udsagnet.

Boksen nedenfor opsummerer en række resultater fra spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejderne i forhold til medarbejdernes kompetencer og oplevelsen af ventetid.

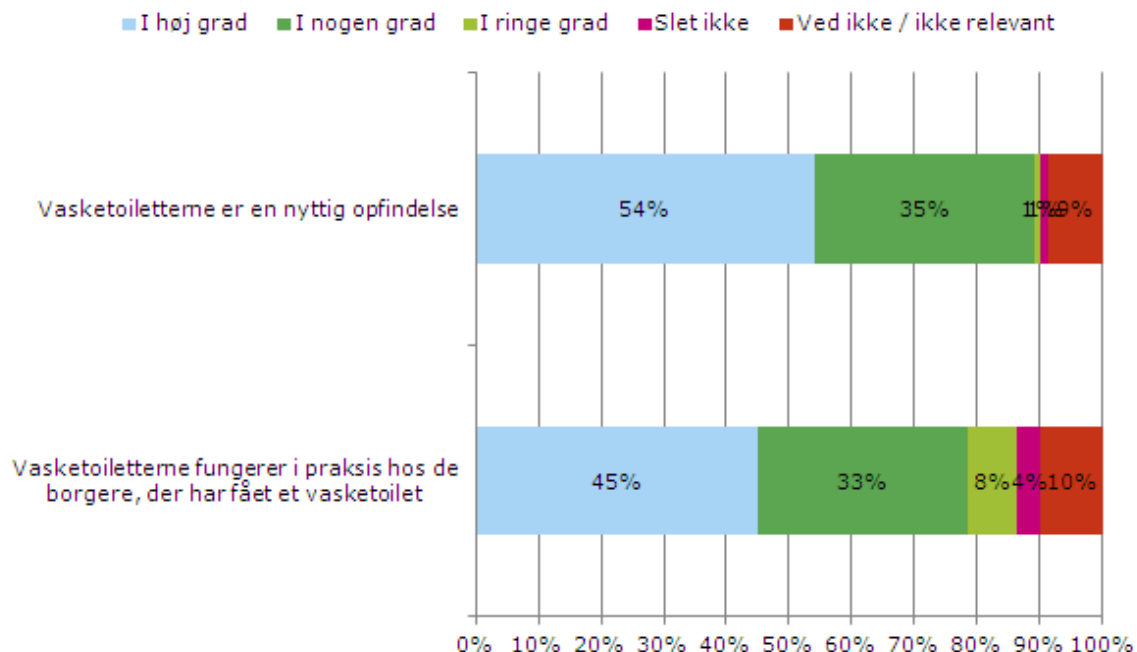
Betydning for medarbejderne:

- Omkring halvdelen af medarbejderne mener, at de i høj eller nogen grad har de nødvendige kompetencer til at betjene vasketoiletet og hjælpe borgeren. 4 ud af 10 mener, at de kun i ringe grad eller slet ikke har disse kompetencer.
- Halvdelen af medarbejderne vurderer, at de kan bruge tiden, mens borgeren er på toiletet, på andre visiterede ydelser.
- Omkring en tredjedel af medarbejderne er enige i, at der er ventetid forbundet med brugen af vasketoiletterne, mens en fjerdedel svarer hverken-eller. Kun en femtedel er uenig i udsagnet om, at der er ventetid.

Resultaterne viser, at der lokalt i nogle kommuner har været udfordringer med at klæde medarbejderne tilstrækkeligt på, og at man har haft udfordringer med at bruge ventetiden, mens borgeren er på toiletet. Dette skal delvis ses på baggrund af, at man i kommunerne har haft svært ved at finde borgere, der kan blive selvhjulpne, hvorfor medarbejderne for nogle af borgerne stadig skal være til stede og hjælpe og støtte. Dette skyldes blandt andet, at man i nogle af de deltagende kommuner ikke har arbejdet med at omlægge arbejds gange.

Den nedenstående figur viser medarbejdernes holdning til vasketoiletterne. Figuren viser medarbejdernes holdning til, hvorvidt vasketoiletterne er en nyttig opfindelse, og om de i praksis fungerer hos de borgere, der har fået et vasketoilet.

Figur 4-2: I hvilken grad oplever du at...

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Figuren viser, at 89 pct. af medarbejderne enten i nogen grad eller i høj grad mener, at vasketoiletterne er en nyttig opfindelse. Andelen af medarbejdere, der mener, at vasketoiletterne fungerer i praksis hos borgerne, er lidt lavere. Det er dog stadigvæk i

omegnen af tre ud af fire medarbejdere, der mener, at toiletterne i nogen grad eller i høj grad fungerer i praksis.

Sammenfattende peger resultaterne på, at medarbejderne opfatter vasketoiletterne som en nyttig opfindelse, men at der er nogle praktiske udfordringer i forhold til at indhøste de potentielle gevinster.

4.5 Borgernes oplevelser

Der i alt blevet interviewet 13 borgere i henholdsvis Holstebro, Roskilde, Slagelse og Aarhus Kommuner.

Borgerne har overordnet været meget positive i forhold til vasketoiletterne. 12 ud af de 13 interviewede borgere oplever, at vasketoiletet har gjort det nemmere at gå på toiletet. Det skyldes, at vasketoiletet vasker og tørrer automatisk, samt at toiletbrættet kan hæves og sænkes. Flere udtrykker, at det er rigtig rart, at de ikke længere er afhængige af andres hjælp.

Der er enighed blandt borgerne om, at vasketoiletet er nemt at betjene. Kun en enkelt borger oplever, at dette ikke er tilfældet.

Alle borgerne oplever, at vasketoiletet gør tilfredsstillende rent. Nogle gav udtryk for, at de oplever det som værende meget behageligt, at de med vasketoiletet bliver vasket ved hvert toiletbesøg. Hovedparten af de interviewede borgere ville anbefale vasketoiletet til andre.

Endeligt kan det nævnes, at enkelte borgere har frabedt sig vasketoiletet, da de ikke mente, det gavtede dem.

5. **Anbefalinger og overvejelser**

Kommunerne har i forbindelse med projektet gjort mange vigtige erfaringer, som både projektlederne og de berørte ledere og medarbejdere har været behjælpelige med at videregive. I dette kapitel sammenfattes erfaringerne i form af en række anbefalinger og overvejelser som andre kommuner kan tage udgangspunkt i.

Afsnittet bygger på borgerbesøg og interview gennemført af Teknologisk Institut med ledere og medarbejdere. Der er gennemført interview i forlængelse af, at borgerne har fået vasketoiletterne (december 2010 til maj 2011) samt omkring et halvt år senere (oktober og november 2011). Endelig bygger afsnittet på projektledernes mange erfaringer, der er blevet diskuteret på de løbende projektkoordineringsmøder samt diskussionerne på temadagen i september 2011, hvor en række medarbejdere deltog fra de fleste projektkommuner.

5.1 Vasketoiletet skal være en del af sortimentet af hjælpemidler

Det er anbefalingen, at man som kommune gør vasketoiletterne til en del af det sortiment af hjælpemidler, man i øvrigt kan tilbyde borgerne. Vasketoiletterne skal med andre ord være en del af den vifte af hjælpemidler, man kan trække på.

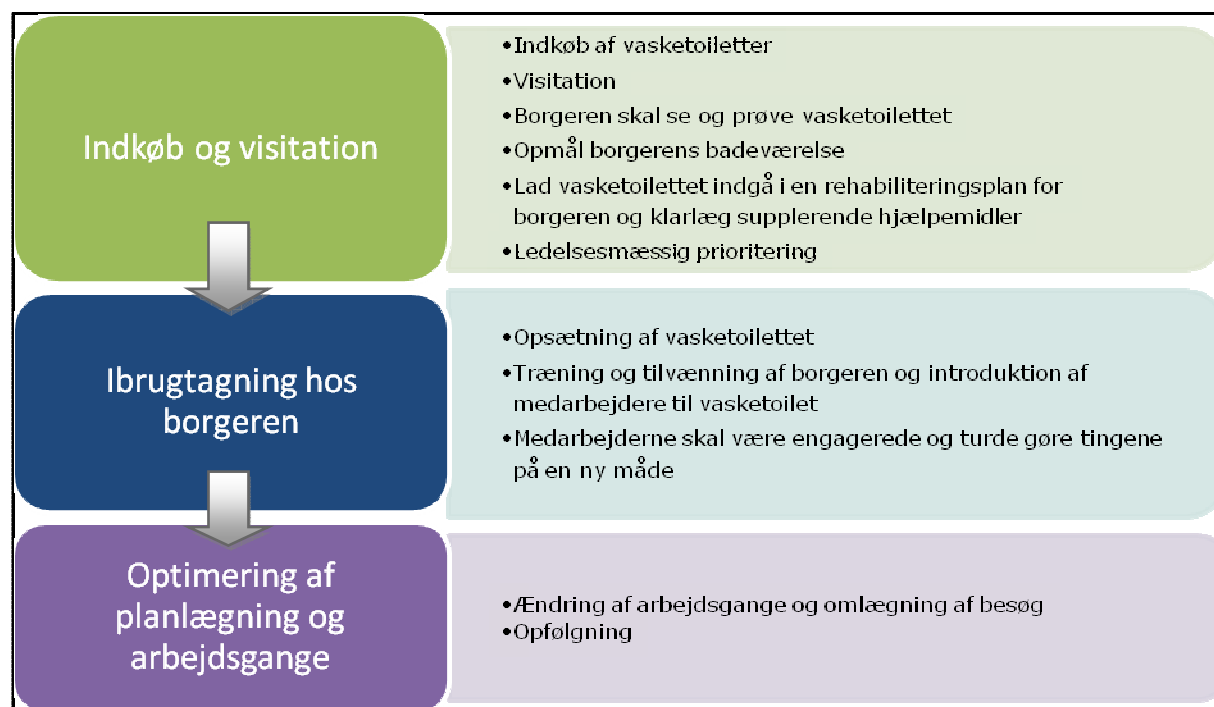
Som alle andre hjælpemidler er et vasketoilet relevant for nogle borgere, men ikke for alle. Det er derfor hensigtsmæssigt, hvis man som kommune betragter vasketoiletterne som et hjælpemiddel, man i den normale visitation tager med i betragtning på linje med andre hjælpemidler. Introduktionen af vasketoiletter i kommunen handler derfor i første omgang om, at de skal gøres til en del af den række af hjælpemidler, visitationen kan inddrage.

Det helt afgørende i realiseringen af vasketoiletternes effektiviseringspotentiale er, at vasketoiletet kun visiteres til borgere, der magter og er motiveret til at benytte vasketoiletet. Dette stiller store krav til visitationens indsigt i vasketoilettets teknikaliteter, krav og begrænsninger og desuden viden om og blik for borgerens fysiske og kognitive ressourcer.

Det er derfor vigtigt, at borgerne visiteres med omhu, fordi nogle borgere vil have stor gavn af vasketoiletet i relation til selvhjulpenhed, værdighed, renlighed mv. For andre borgere vil vasketoiletet ikke indeholde et arbejdsfrigørende potentiale, og der er for disse borgere en reel risiko for, at man med vasketoiletet vil komme til at bruge længere tid hos borgeren, bl.a. pga. toilettets indbyggede vaske- og tørrefunktion.

Introduktionen af vasketoiletter i kommunen kan anskues som bestående af tre forskellige faser.

Figur 5.1: Tre faser i introduktionen af vasketoiletter i kommunen

5.2 Fase 1: Indkøb og visitation

Den nedenstående boks skitserer de vigtigste overvejelser i forhold til indkøb og visitation.

Boks 5-1: Fase 1: Indkøb og visitation

Aktivitet	Fokusområder
Indkøb af vasketoiletter	Vasketoiletterne skal gøres til en del af det sortiment af hjælpemidler, kommunen kan trække på. Det er anbefalingen, at man har enkelte vasketoiletter på et hjælpemiddeldepot, og at man i vid udstrækning indkøber flere, efterhånden som man finder borgere, hvor man efter en grundig, faglig vurdering finder, at et vasketoilet kan være relevant. Det kan ikke anbefales, at der fra start indkøbes et større antal vasketoiletter, i forventning om at teknologien kan "rulles ud" over et større antal borgere.
Visitation	Nogle borgere kan få stor gavn af vasketoiletet, mens andre borgere ikke vil kunne bruge det. I visitationen kræves en solid indsigt i borgerne og et grundigt kendskab til vasketoiletet, således at der kan skabes det rigtige match mellem borger og teknologi.
Borgeren skal se og prøve vasketoiletet	Borgeren skal have mulighed for at se og prøve forskellige modeller, således at det sikres, at borgeren ønsker at få et vasketoilet installeret, og at borgeren får den model, der virker bedst for ham eller hende.
Opmål borgerens badeværelse	Det skal afklares, hvorvidt vasketoiletet kan være på borgerens badeværelse, idet vasketoiletet stiller en række krav til den fysiske indretning.
Lad vasketoiletet indgå i en rehabiliteringsplan for borgeren og klarlæg	Vasketoiletet kan med fordel indgå i en rehabiliteringsplan for borgeren, idet det fulde udbytte for nogle vil kræve træning af f.eks. gangfunktionen kombineret med supplerende hjælpemidler.

supplerende hjælpemidler	
Ledelsesmæssig prioritering	Det er en generel erfaring, at man kommer længst med indføringen af nye arbejdsgange og ny teknologi, hvis ledelsen støtter op og går forrest i at skabe nogle gode rammer for medarbejderne. Det har således også været projektets erfaring, at det er vigtigt, at ledelsen bakker op om brugen af den nye teknologi.

5.2.1 Indkøb af vasketoiletter

Det er anbefalingen, at man har enkelte vasketoiletter på kommunens hjælpemiddeldepot, og at man i vid udstrækning indkøber flere, efterhånden som man finder borgere, hvor man efter en grundig faglig vurdering finder, at et vasketoilet kan være relevant.

Ideelt set foregår processen således, at man først finder borgeren, der kan have gavn af vasketoilettet, og at man dernæst finder lige den model vasketoilet og de supplerende hjælpemidler borgeren har behov for. En fremgangsmåde kunne i den forbindelse være, at man havde en aftale med en leverandør, der inden for kort tid kan levere forskellige typer. Eller at man i kommunen havde et mindre antal vasketoiletter som en del af den vifte af hjælpemidler, man tilbyder borgerne.

Det kan ikke anbefales, at der fra start indkøbes et større antal vasketoiletter, i forventning om at teknologien kan "rulles ud" over et større antal borgere. Det er projektets erfaring, at det er vanskeligt og forbundet med stor usikkerhed for kommunerne at estimere, hvor mange borgere der kan have gavn af vasketoilettet. Det skyldes, for det første at det rent IT-mæssigt kan være svært for nogle kommuner at opføre, hvor mange borgere der modtager hjælp ved toiletbesøg. Det er ikke alle steder, at dette er specificeret som en selvstændig ydelse, men snarere som en del af en pakke. For det andet er den grundlæggende udfordring, at man ikke ved, om vasketoilettet er relevant for borgeren, før der er foretaget en grundig individuel vurdering af en fagligt kompetent person, der både kender til borgeren og til vasketoiletterne.

Herudover er det en god idé, hvis man som kommune danner sig et overblik over, hvilke typer af vasketoiletter og supplerende hjælpemidler til toilettet der er på markedet, idet nogle typer er mere relevante for nogle borgere end for andre.

- Den grundlæggende teknologi er selve vasketoilettet med dets indbyggede skylle- og tørrefunktion. Denne teknologi hjælper de borgere, der ikke selv kan klare nedre hygiejne.
- Som supplement kan der indkøbes en toiletsædeløfter. Dette er et selvstændigt hjælpemiddel, der hjælper borgeren med at komme op og ned fra toilettet. Toiletsædeløfteren vil være relevant for nogle borgere, men ikke for alle.
- Endeligt er der en række tillægsprodukter. Eksempelvis kan nogle overvægtige og mænd have gavn af en større kumme og et XL-vasketoilet.

Markedet er under udvikling, og der udvikles nye modeller og funktionaliteter. Man bør derfor forsøge at tilvejebringe det seneste produktoverblik, når man overvejer vasketoiletterne, f.eks. ved at tage kontakt til en leverandør.

I projektet er der afprøvet et Aspen bidet af modeltypen Jasmin. Den afprøvede toiletsædeløfter er af typen Santis R2D2.

5.2.2 Visitation

Erfaringen i projektet er, at det er vigtigt at have et skarpt fagligt fokus i visitationsprocessen, når man overvejer, hvorvidt et vasketoilet vil være relevant for en given borger.

Den nedenstående boks indeholder en række overvejelser omkring, hvad der kræves af viden i visitationsprocessen.

Boks 3-2: Krav til visitationsprocessen

Krav til visitationsprocessen	Uddybning
Nødvendigt med et solidt kendskab til den enkelte borger	Det er af afgørende betydning, at visitationen af vasketoiletet til en given borger foregår på baggrund af en grundig faglig vurdering af borgeren. Uden en meget konkret, faglig viden om borgeren er det ikke muligt at afgøre, om borgeren vil have gavn af vasketoiletet. Ved revisitation er det vigtigt at inddrage den nødvendige faglighed i form af f.eks. visitatorer, terapeuter og medarbejdere i hjemmeplejen, der har et særligt kendskab til borgeren. På tilsvarende vis skal man ved nyvisitation oparbejde en grundig viden om borgerens fysiske og kognitive funktionsniveau for at vurdere, hvorvidt borgeren vil kunne magte og drage fordel af et vasketoilet.
Nødvendigt med et solidt kendskab til selve vasketoiletet	Det er samtidigt vigtigt, at man i visitationsprocessen har et skarpt blik for vasketoilettets teknikaliteter og krav til borgeren og eventuelt også styrker og svagheder ved forskellige modeller. Denne forståelse udgør en vigtig baggrundsviden, idet nogle borgere vil kunne håndtere vasketoiletet, mens andre ikke vil kunne.

Erfaringen fra projektkommunerne er, at det er omkostningsfuldt for kommunen, hvis det viser sig, at borgeren ikke er i stand til benytte vasketoiletet i en sådan grad, at borgeren bliver mere selvhjulpent. Ligeledes kan det være forbundet med gener for borgeren, hvis der installeres et vasketoilet, som borgeren ikke kan bruge hensigtsmæssigt, ligesom medarbejderne kan opleve processen som meget tidskrævende og frustrerende.

Det er erfaringen fra projektet, at følgende generelle visitationskriterier kan være relevante at have i baghovedet:

Borgeren skal have et rimeligt stabilt funktionsniveau: Hvis borgerens situation er under stærkt forværring, er det ikke givet, at borgeren inden for en nær fremtid vil være i stand til at benytte vasketoilet. Introduktionen af et vasketoilet kan her både være en belastning for borgeren, medarbejderne og kommunens økonomi. Omvendt vil det heller ikke være hensigtsmæssigt at installere et vasketoilet hos en borger, der har et meget midlertidigt plejebenhov, f.eks. pga. brækkede arme, hvor det skønnes, at borgeren inden for få uger vil være frisk igen.

Motivation: Borgeren skal være motiveret til at blive mere selvhjulpne. Dette er et meget vanskeligt og subjektivt kriterium, der i høj grad også hænger sammen med medarbejdernes evne til at motivere og engagere borgeren til at forsøge noget nyt for at forbedre borgerens situation. Mange medarbejdere peger dog netop på borgerens egen indledende motivation som centralt.

Kognitivt funktionsniveau: Det er vigtigt, at borgeren har et vist kognitivt funktionsniveau, således at borgeren kan magte at lære nyt og ændre vaner. Fra borgerens perspektiv omhandler introduktionen af vasketoiletet om opbrud i nogle faste vaner og rutiner for, hvordan tingene plejer at være, og hvordan dagligdagen plejer at gå. Borgeren skal have overskud til at kunne håndtere, at der laves lidt om på rutinerne, uden at borgeren bliver forvirret eller utryk. Ligeledes er der nogle tekniske sider ved vasketoiletet, der omhandler, at borgeren skal kunne skelne mellem forskellige knapper og deres funktioner og være tryk herved. Knapperne er tydeligt markerede, men projektet har vist, at for nogle borgere kan denne tekniske side være en udfordring.

Boks 5-3: Visitationen af borgeren

Visitationen af borgeren

Udgangspunktet for tildeling af et vasketoilet er altid en individuel faglig vurdering af den enkelte borger.

Projektets erfaringer peger på, at nogle specifikke funktionsnedsættelser og diagnoser kan give anledning til en nærmere vurdering af, hvorvidt et vasketoilet kunne være relevant for den enkelte borger.

Med en bred pensel er det således blevet diskuteret i projektperioden, om nogle borgere med let og moderat demens kan være relevante samt borgere med forskellige lidelser, der påvirker funktionsniveau i armene, f.eks. sclerose og muskelsvind samt svære frakturer. Herudover har flere medarbejdere i hjemmeplejen nævnt, at borgere med dårlig hygiejne, borgere der meget ofte skal på toilettet og borgere med rødme og hudproblemer kunne have gavn af et vasketoilet. Det nævnes også, at borgere med specifikke problemer i forhold til at rejse sig og sætte sig kan have gavn af toiletsædeløfteren. En enkelt kommune har fremhævet, at det kan være relevant at kigge blandt borgere, der vaskes i sengen, idet vasketoiletet kan klare dele af disse opgaver.

5.2.3 Borgeren skal se og prøve vasketoiletet

Som et led i visitationen skal borgeren præsenteres for vasketoiletet. Det er blevet diskuteret i projektet, om det kunne være en god idé, hvis man i kommunen har forskellige produkter, som borgeren kan prøve. Disse demonstrationsmodeller kan f.eks. være installeret på et plejecenter.

Afprøvningen handler om, dels at borgeren skal se vasketoilettet og give tilsagn om gerne at ville have et lignende vasketoilet installeret på sit badeværelse, og dels at borgeren skal føle og mærke, hvilket vasketoilet der virker bedst for ham eller hende, idet forskellige modeller kan opleves forskelligt.

5.2.4 Opmål borgerens badeværelse

Det er vigtigt, at man som kommune er opmærksom på, at et vasketoilet stiller en række krav til borgerens badeværelse, der betyder, at nogle borgere ikke vil kunne have et vasketoilet. Det er derfor nødvendigt at opmåle borgeren badeværelse:

- 1) Vasketoilettet og særligt toiletsædeløfteren stiller krav til afstanden fra det nuværende toilet til væggen bag ved toilettet og ved siden af toilettet. På nogle badeværelser vil afstanden her være for lille, til at vasketoilettet kan være der, da vasketoilettet og særligt toiletsædeløfteren er bredere end det normale toilet.
- 2) Idet vasketoilettet er et elektrisk apparat, stilles der krav om afstanden fra brusested til toilettet. Kravene er detaljerede, og det kan anbefales, at der indledningsvist skabes klarhed over, hvilke specifikke krav der skal efterleves for det konkrete vasketoilet i samarbejde med leverandøren.
- 3) Vasketoilettet kræver, at der er et el-stik ved toilettet. Hvis dette ikke er tilfældet, skal dette laves af en elektriker.

Særligt de fysiske krav til badeværelsets størrelse og afstanden fra toilet til brusested betyder, at det ikke er alle borgere i eget hjem, der kunne have gavn af et vasketoilet, der rent praktisk kan få det.

I projektet har det været medarbejdere i hjemmeplejen, der har forestået opmålingen af borgerens badeværelser, hvilket har været en tidskrævende opgave. Fremadrettet er det anbefalingen, at opmålingen foretages af medarbejdere, der har erfaring med lignende opmålinger i forbindelse med tildeling af hjælpemidler, f.eks. en sagsbehandlende ergoterapeut.

5.2.5 Lad vasketoilettet indgå i en rehabiliteringsplan for borgeren og klarlæg supplerende hjælpemidler

Vasketoilettet kan med fordel tænkes ind i en bredere rehabiliteringsplan for den enkelte borger, der omfatter den visiterede hjælp og andre hjælpemidler. På den måde kan det sikres, at vasketoilettet indgår i en fagligt sammenhængende indsats for borgeren.

Et eksempel kunne være en borger, der har problemer med at gå til og fra toilettet, men selv kan betjene vasketoilettet. Hvis borgeren støttes og trænes i at kunne gå til og fra toilettet selv med en rollator, vil borgeren kunne opleve en forbedring af sin situation, samtidigt med at der vil kunne frigøres tid, idet borgeren kan blive selvhjulpnen i forhold til hele toiletbesøget.

5.2.6 Ledelsesmæssig prioritering

Det er en generel erfaring, at man kommer længst med indføringen af nye arbejdsgange og ny teknologi, hvis ledelsen støtter op og går forrest i at skabe nogle gode rammer for medarbejderne. Det har således også været projektets erfaring, at det er vigtigt, at ledelsen bakker op om brugen af den nye teknologi. På baggrund af projektets erfaringer kan der peges på følgende forhold:

- Det er afgørende, at der er ledelsesmæssig og politisk prioritering af, at man får mest muligt ud af velfærdsteknologierne, hvis man ønsker at realisere et tidsfrigivende potentiale. Ledelsens holdning og prioritering af velfærdsteknologi smitter af og sætter nogle meget konkrete rammer for, hvad det indebærer at indføre velfærdsteknologi lokalt. Projektet peger på, at hvor ledelsen har klare forventninger til, at der kan indhentes en tidsfrigivelse, er der større fokus på, at det skal kunne lade sig gøre hele vejen igennem organisationen.
- Forbundet med det ovenstående, er det også værd at være opmærksom på, at velfærdsteknologi kan være forbundet med følsomme diskussioner om kolde og varme hænder. Hvis man vil indhøste gevinsterne ved velfærdsteknologi, er det vigtigt, at man fra ledelsesniveau har klare prioriteringer og holdninger, f.eks. til at det er OK at reducere i hjælpen til en borger, der får et vasketoilet, hvis borgeren bliver mere selvhjulpne. Disse politiske prioriteringer er helt oplagt noget, som ledelsen må foretage og dernæst melde klart ud i organisationen, så medarbejderne har nogle klare retningslinjer.
- En ledelsesmæssig bevågenhed og koordination på ledelsesniveau kan også gøre det lettere at etablere samarbejde på tværs af forvaltninger, hvilket kan være relevant, hvis man ønsker at tilbyde vasketoiletter til målgrupper i forskellige forvaltninger. F.eks. er ældre og yngre handicappede i mange kommuner placeret i hver deres forvaltning.

5.3 Fase 2: Ibrugtagning hos borgeren

Når en borger bevilges et vasketoilet, er der en række aktiviteter, der skal gennemføres for at skabe en god proces for både borgeren og de medarbejdere, der kommer hos borgeren. En god ibrugtagning af vasketoiletet er en nødvendig baggrund for, at man senere kan realisere vasketoilettets potentiale.

Boks 5-4: Fase 2: Ibrugtagning hos borgeren

Aktivitet	Fokusområder
Opsætning af vasketoiletet	Det er vigtigt, at borgeren og f.eks. en træningsterapeut er til stede umiddelbart efter selve opsætningen, så borgeren kan få en god start og introduktion til vasketoiletet.
Træning og tilvænning af borgeren og introduktion af medarbejdere til vasketoilet	Borgeren og medarbejderne skal umiddelbart efter opsætning have en introduktion til vasketoiletet, ligesom der skal igangsættes et træningsforløb, så borgeren får mest muligt ud af vasketoiletet.
Medarbejderne skal være engagerede og turde gøre tingene på en ny måde	Skal borgeren blive mere selvhjulpne, kræves der åbenhed over for at ændre arbejdsgange og et stærkt engagement fra medarbejderens side. Det handler om at ændre vaner og have mod på, at borgeren selv skal klare mere.

5.3.1 Opsætning af vasketoiletet

Det centrale i forhold til opsætningen af vasketoiletet er, at selve introduktionen og oplæringen af borgeren igangsættes, hurtigt efter at vasketoiletet er sat op. Optimalt bør oplæringen og træningen af borgeren ske umiddelbart i forlængelse af selve opsætningen. En hurtig igangsættelse af oplæring og træning kan sikre, at borgeren hurtigt bliver tryk ved den nye teknologi. Dette bidrager til at sikre en god oplevelse for borgeren, idet borgeren hurtigt bliver bekendt med vasketoilettets fordele, ligesom det tidsfrigørende potentiale dermed også hurtigere vil vise sig.

I projektet har leverandøren været ansvarlig for opsætningen af vasketoiletter.

5.3.2 Træning og tilvænning af borgeren og introduktion af medarbejderne til vasketoilet

Det er af afgørende betydning, at der afsættes tid og ressourcer til at oplære og tilvænne både borgeren, der får et vasketoilet, og de medarbejdere, der i hverdagen skal støtte og hjælpe borgeren.

Det er anbefalingen, at denne opgave med fordel kan varetages af f.eks. en træningsterapeut, der har kendskab til denne type af hjælpemidler og har erfaring med at hjælpe og støtte borgerens selvhjælp i dagligdagen gennem brugen af hjælpemidler. Der er dog også gode erfaringer i projektet med, at engagerede hjemmehjælpere står for denne oplæring. Enkelte steder har man fremhævet, at nogle borgere selv kan være "superbrugere", idet borgeren selv hurtigt har taget teknologien til sig og sat sig ind i dens muligheder.

Ligesom selve visitationen af vasketoilettet er en individuel vurdering, så er træningsforløbet det også. Nogle borgere vil således umiddelbart selv være i stand til at benytte vasketoilettet. Andre, mere skrøbelige borgere kan have behov for langt mere tilvænning, træning og støtte, før de kan bruge og føle sig trygge ved vasketoilettet.

5.3.3 Medarbejderne skal være engagerede og turde gøre tingene på en ny måde
Introduktionen af vasketoiletter handler ikke blot om at installere en ny teknologi hos borgeren. En succesfuld ibrugtagning af vasketoilettet kræver engagement fra de daglige medarbejderes side. Medarbejderne skal tro på og være i stand til at overbevise borgerne i dagligdagen om, at det er muligt at gøre tingene på en ny måde, og at borgeren kan blive mere selvhjulpen, trods en høj alder og indskrænket førlighed.

Helt konkret skal medarbejderne gå væk fra den sikre og kendte løsning, der består i at hjælpe borgeren, til nu selv at lade borgeren gøre tingene. Dette kræver mod og en tro på, at borgeren er i stand til at blive mere selvhjulpen.

Introduktionen af vasketoiletterne handler således også om at skabe en arbejdskultur og nogle rammer, hvor der er åbenhed over for at forsøge sig med nye løsninger og nye perspektiver på borgeren. Som nævnt ovenfor kan det i den forbindelse være relevant også at inddrage forskellige former for terapeuter, der har erfaring med hjælpemidler, genoptræning og ændring af vaner.

Som fremhævet tidligere er det også afgørende, at ledelsen bakker op om introduktionen af velfærdsteknologi. Det er således i høj grad ledelsen, der er ansvarlig for at skabe de rammer og den kultur, der gør, at medarbejderne føler en tilskyndelse til og "tør" gøre tingene på en ny måde.

5.4 Fase 3: Optimering af planlægning og arbejdsgange

Den tredje fase af brugen af vasketoiletet hos borgeren handler om at optimere planlægningen og arbejdsgangene hos borgeren, således at vasketoilettets potentiale realiseres. I et effektiviseringsperspektiv handler det om, at arbejdsgangene skal ændres, således at der kan frigøres tid for medarbejderne.

Boks 5-5: Fase 3: Optimering af planlægning og arbejdsgange

Aktivitet	Fokusområder
Ændring af arbejdsgange og omlægning af besøg	En realisering af vasketoilettets tidsmæssige potentiale indebærer, at arbejdsgange ændres og besøg omlægges. Kun herigennem kan der frigøres tid for medarbejderne.
Opfølgning	Det er vigtigt, at nogle superbrugere efter lidt tid (igen) tager ud og besøger borgeren sammen med det faste personale og sætter fokus på, hvordan man får mest ud af teknologien.

5.4.1 Ændring af arbejdsgange og omlægning af besøg.

Et centralt skridt er, når man når til overvejelsen omkring, hvordan borgerens øgede selvhjulpenhed kan give anledning til at ændre arbejdsgange og omlægge besøg, således at der kan frigøres tid for medarbejderne.

Ser man på de steder i projektet, hvor det er lykket at ændre arbejdsgangene, så der frigøres tid, kan man fremhæve en række fællestræk, der virker befordrende. De forskellige aspekter er alle berørt ovenfor, idet de alle vedrører visitationen, og hvordan vasketoiletterne er taget i brug hos borgeren:

- Der er et godt match mellem teknologien og borgeren, i den forstand at borgeren med teknologien kan blive selvhjulpen og magter vasketoiletet. Det gode match vil altid tage udgangspunkt i, at der er foretaget en individuel, fagligt velorienteret visitation.
- Medarbejderne har styr på teknologien.
- Medarbejderne har en individuel og helhedsorienteret tilgang til borgeren og støtter op om og hjælper til borgerens selvhjulpenhed.
- Hvor det er relevant, er der blevet suppleret med genoptræning af f.eks. gangfunktion.

Den nedenstående tabel indeholder en række eksempler på de typer af omlægninger af arbejdsgange, der er sket i projektet, og som har ført til, at der kan frigøres tid.

Boks 5-6: Optimering af planlægning og arbejds gange

Omlægning af arbejds gange	Uddybning	Eksempel fra projektet
Besøg kan undværes	Nogle steder kan borgeren blive så selvhjulpen, at der kan reduceres væsentligt i antallet af besøg, borgeren modtager.	En borger har tidligere fået otte besøg i døgnnet og har været plaget af blærebetændelse ca. hver anden uge. Borgeren er motiveret til at prøve et vasketoilet, og medarbejderne fortæller, at han selv skifter batterierne i fjernbetjeningen. Efter at vasketoiletet er blevet installeret, er borgeren nu selvhjulpen ved toiletbesøg. Dette har betydet, at borgeren nu kun får 1 besøg om dagen. Denne markante reduktion i antallet af besøg skyldes, at der her er et rigtigt godt match mellem teknologien og borgerens behov for hjælp, idet vasketoiletet i kombination med toiletsædeløfteren gør borgeren selvhjulpen ved toiletbesøg. For andre borgere, hvor det på tilsvarende vis er lykket at reducere antallet af besøg markant, er baggrunden, at borgeren har modtaget en målrettet genoptræning. F.eks. at borgerens gangfunktion er blevet trænet.
Omlægning af ydelser mellem besøg	Nogle borgere vil stadig have behov for flere besøg dagligt, da borgeren får andre ydelser. Gennem en omlægning af ydelser mellem besøg kan der dog reduceres i antallet af besøg.	En borger har tidligere fået et middagsbesøg, hvor borgeren blev hjulpet på toilettet, og der blev smurt frokost. Når borgeren bliver selvhjulpen ved toiletbesøg, kan frokosten smøres om morgenen, og middagsbesøget kan undværes. En sådan omlægning kræver naturligvis, at middagsbesøget hos borgeren ikke indebærer andre ydelser eller hjælp, der ikke kan omlægges.
Fra 2 til 1 medarbejder	Enkelte borgere har før fået hjælp af to medarbejdere, hvilket nu kan ændres til én.	En enkelt kommune har oplevet, at det har været muligt at gå fra, at borgeren blev hjulpet af to medarbejdere, til at borgeren nu kun får hjælp af én enkelt medarbejder. Dette er sket i forbindelse med en mere generel træningsindsats over for den pågældende borger, der har bidraget til borgerens selvhjælp.
Visitation af hjælp ved toiletbesøg kan undgås	Vasketoiletet gør borgeren i stand til at fastholde sin selvhjulpenhed	Nogle borgere i projektet står på tærsklen til at skulle visiteres ved hjælp ved toiletbesøg inden for kort tid, idet deres funktionsevne forværres. Før borgeren ikke længere selv kan klare toiletbesøg, installeres et vasketoilet. Det er kommunernes klare opfattelse, at vasketoiletet for disse borgere har betydet, at borgerne er forblevet selvhjulpne ved toiletbesøg, og at man herigennem har undgået, at borgeren skulle visiteres hjælp.

Både medarbejdere og ledere i kommunerne har i projektet dog også fremhævet borgere, hvor det ikke har været muligt at foretage sådanne omlægninger. Nedenfor er en række eksempler, hvor det ifølge medarbejdere og ledere kan være vanskeligt at omlægge besøg:

- Hvis borgeren ikke selv kan komme til og fra vasketoilettet, skal medarbejderne stadig være til stede.
- Hos borgere, der er visiteret til en lang række andre ydelser, kan det være vanskeligt at reducere hele besøg, ligesom det kan være vanskeligt at omlægge ydelser, idet borgeren netop modtager hjælp til meget andet end toiletbesøg, når denne besøges.
- Hvis besøgene også har karakter af sociale besøg eller omsorgsbesøg, kan besøgene ikke umiddelbart omlægges.
- Herudover kan der være nogle konkrete udfordringer, der vanskeliggør en omlægning af arbejdsgange. F.eks. beretter en medarbejder, hvordan de bliver nødt til at være tæt på en spastisk borger under selve toiletbesøget, idet borgeren kan få et anfald. Her hjælper vasketoilettet borgeren, men medarbejdernes tid frigøres ikke, idet de skal stå klar.

Disse erfaringer kan perspektiveres til den ovenstående diskussion om, at teknologiens potentiale afhænger af, at der visiteres netop de borgere, der kan blive selvhjulpne med vasketoilettet. Man kan sige, at de ovennævnte udfordringer opstår, fordi man i udgangspunktet har tildelt vasketoilettet til borgere, hvor vasketoilettet i et effektiviseringsperspektiv måske ikke er relevant, idet medarbejderne stadig skal være til stede i hjemmet eller på badeværelset ved toiletbesøget.

5.4.2 Opfølgning

Efter at vasketoilettet er sat op og har været brugt i lidt tid, kan det være en god idé, at en superbruger (igen) tager ud og besøger borgeren sammen med det faste personale og sætter fokus på, hvordan man får mest ud af teknologien.

Det kan være vanskeligt for den enkelte medarbejder i hjemmeplejen i løbet af en travl hverdag at løfte sig op i et helikopterperspektiv og tænke igennem, hvorvidt borgeren får mest ud af teknologien og derigennem bliver mest muligt selvhjulpne. Nogle medarbejdere er i stand til at gøre dette, men det kan ikke forventes, at alle medarbejdere i hjemmeplejen selvstændigt kan dette. Det kræver et erfarent blik, der kan tænke i muligheder og løsninger, der rækker ud over, hvad borgeren måske selv pt. er i stand til. Det kan heller ikke forventes, at alle medarbejderne i hjemmeplejen kan være teknisk kompetente i vasketoilettets funktioner, idet den enkelte medarbejder måske kun besøger et par borgere, hvor der er et vasketoilet.

Det er derfor fordelagtigt, hvis der kommer en superbruger ud og hjælper og forklarer, hvordan man kan optimere brugen af teknologien, samt evt. peger på, hvilken form for træning der kunne være hensigtsmæssig for borgeren.

6. Tidsmålinger

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra tidsmålingerne i projektet.

Der er gennemført tidsmålinger hos alle borgere i projektet, før og efter at vasketoiletterne er sat op. Førmålingen er gennemført, inden vasketoiletterne blev taget i brug i august 2010, mens slutmålingen er foretaget i november 2011, omkring et år efter installationen af vasketoiletterne.

Som bilag 1 er vedlagt en nærmere beskrivelse af, hvordan tidsmålingerne er gennemført, og hvordan en række metodiske forhold i målingerne er håndteret, herunder at der har været en udskiftning af borgere undervejs.

Det skal bemærkes, at kommunerne har haft mulighed for at validere de indsamlede tidsmålinger og borgeroplysninger i forbindelse med slutmålingen, hvilket uddybes i bilag 1. De præsenterede resultater nedenfor er baseret på de kommunevaliderede data.

Der har deltaget 42 borgere i førmålingen og 44 borgere i slutmålingen. På grund af det begrænsede datagrundlag og det forhold, at Aarhus ikke deltog i førmålingen, præsenteres resultaterne ikke fordelt på de enkelte kommuner, men udelukkende samlet.

6.1 Store variationer mellem borgerne

Det er vigtigt indledningsvist at bemærke, at der er store variationer mellem borgerne i projektet, i forhold til hvor stor en tidsgevinst, der realiseres.

Som fremhævet tidligere er det en central erfaring fra projektet, at vasketoiletet indeholder et stort tidsmæssigt potentiale for de borgere, der kan blive selvhjulpne. Omvendt er der en risiko for, at tidsforbruget stiger for de borgere, der ikke bliver selvhjulpne, og hvor hjemmeplejen kan opleve ventetid.

Disse erfaringer udfoldes i kapitel 7, hvor der gennemgås fire forskellige cases, der hver tager udgangspunkt i en borger, der har deltaget i projektet. Det er karakteristisk, at der er en meget stor variation mellem de fire borger-cases. For en af borgerne opnås en tidsbesparelse på over halvanden time dagligt, idet borgeren går fra at få hjælp ved toiletbesøg otte gange dagligt til at klare langt de fleste toiletbesøg selv. Omvendt er der ikke nogen tidsbesparelse at hente for en anden borger, der ikke er blevet selvhjulpne. Tværtimod viser resultaterne her, at tidsforbruget er øget.

Denne grundlæggende forskellighed og variation mellem borgerne er vigtigt at have i mente i dette kapitel, idet fokus primært er på den gennemsnitlige ændring af tidsforbruget for alle borgerne, der har deltaget i projektet. Det gennemsnitlige tidsforbrug dækker således over borgere, hvor tidsforbruget er faldet kraftigt, borgere, hvor tidsforbruget er vokset, samt borgere, hvor der ikke er nogen ændring.

De præsenterede gennemsnitlige ændringer dækker derfor ikke over en faktisk udviklingshistorie for en enkelt given borger, der har fået et vasketoilet. Snarere giver de præsenterede resultater et billede af, hvordan det samlet set er gået for en række meget forskellige borgere i projektet.

I det følgende afsnit præsenteres resultaterne i forhold til, hvorvidt borgerne er blevet mere selvhjulpne. Herefter præsenteres den gennemsnitlige ændring i det samlede tidsforbrug pr. borger pr. dag i afsnit 6.3, mens ændringen i tidsforbruget pr. arbejdsgang og ændringen i antallet af arbejdsgange præsenteres i afsnit 6.4 og afsnit 6.5.

6.2 Borgernes selvhjulpnehed

Den nedenstående tabel viser, hvor mange borgere ved slutmålingen der er blevet helt eller delvist selvhjulpne med vasketoilettet. Tabellen er baseret på, at hjemmeplejen for hver borger i slutmålingen har angivet, hvor mange gange borgeren blev hjulpet ved toiletbesøg før og efter installationen af vasketoilettet.

Tabel 6.1: Borgernes selvhjulpne

	Antal borgere	Andel borgere
Helt selvhjulpne ¹	12	27 %
Delvist selvhjulpne ²	11	25 %
Ingen ændring i antal hjælp	21	48 %
Total	44	100 %

¹ Helt selvhjulpne er defineret som, at borgeren ikke længere får hjælp ved toiletbesøg

² Delvist selvhjulpne er defineret som, at borgeren får færre hjælp ved toiletbesøg

Som det fremgår af tabellen, er der 12 borgere, der er blevet helt selvhjulpne, mens 11 borgere er blevet delvist selvhjulpne ved toiletbesøg efter installationen af vasketoilettet. For de resterende 21 borgere er antallet af hjælp ved toiletbesøg uændret.

Resultaterne understøtter projektets øvrige erfaringer, der peger i retning af, at der for nogle borgere er store, tidsmæssige gevinster, mens der for andre borgere ikke er det samme potentiale.

Det kan bemærkes, at borgerne, der er blevet helt eller delvist selvhjulpne, stammer således næsten udelukkende fra én af de fire deltagende kommuner.

Man skal endeligt være opmærksom på, at fokus i tabellen udelukkende er, hvordan antallet af hjælp ved toiletbesøg ændrer sig. Der er ikke taget højde for, at tidsforbruget på det enkelte hjælp ved toiletbesøg kan ændre sig, hvilket er i fokus i det nedenstående, hvor der laves en samlet beregning af, hvordan tidsforbruget ændrer sig.

6.3 Det gennemsnitlige tidsforbrug pr. borger pr. dag

Det samlede tidsforbrug pr. borger pr. dag udregnes ved hjælp af det gennemsnitlige tidsforbrug pr. hjælp og det gennemsnitlige antal hjælp pr. dag.

Det samlede tidsforbrug ved toiletbesøg pr. dag før og efter installationen af vasketoilettet fremgår af nedenstående tabel. Negative ændringer betyder, at der bruges mindre tid ved slutmålingen end ved førmålingen. Der er endvidere i tabellen afrundet til hele minutter. Ved læsning af tabellen skal man bemærke, at der er tale om gennemsnitstal, der dækker over en stor variation mellem nogle meget forskellige borgere.

Tabel 3.2: Det samlede tidsforbrug pr. borger pr. dag

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads, herunder håndvask	Total
Før	9	8	7	23
Efter	6	7	5	18
Ændring*	-2	-0	-2	-5

Note: 42 borgere har deltaget i førmålingen, og der er blevet gennemført 513 tidsmålinger. I slutmålingen har 44 borgere deltaget, og der er blevet gennemført 432 tidsmålinger.

På grund af afrunding summeres tidsforbruget pr. arbejdsdag ikke nødvendigvis til det samlede tidsforbrug pr. dag. På samme måde vil ændringen i tidsforbruget pr. arbejdsdag ikke nødvendigvis svare til ændringen i tidsforbruget i slutmålingen fratrasket tidsforbruget i førmålingen.

""*"" Ændringen i tidsforbruget er udregnet som slutmålingen minus førmålingen. Et positivt tal angiver således, at tidsforbruget stiger, mens et negativt tal betyder, at tidsforbruget falder.

Før installationen af vasketoilettet blev der i gennemsnit brugt ca. 23 min. til hjælp ved toiletbesøg pr. borger pr. dag. Dette tidsforbrug fordelte sig med ca. 9 min. på støtte hen til toilettet, ca. 8 min. på nedre hygiejne og ca. 7 min. på støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads.

Efter installationen af vasketoilettet er det samlede tidsforbrug pr. borger pr. dag opgjort til ca. 18 min. Tidsforbruget fordeler sig med ca. 6 min. til støtte hen til toilettet, ca. 7 min. til nedre hygiejne og ca. 5 min. til støtte fra toilettet hen til ønsket sidde-/liggeplads.

Det gennemsnitlige tidsforbrug pr. borger pr. dag er dermed faldet med ca. 5 min. efter installationen af vasketoilettet.

Det skal bemærkes, at faldet i tidsforbruget forekommer, fordi antallet af arbejdsdage pr. døgn er faldet efter installationen af vasketoilettet, jf. afsnit 6.5. Samtidig viser evalueringen, at tidsforbruget pr. hjælp er vokset efter installationen af vasketoilettet, jf. afsnit 6.4. Gennemsnitligt set er antallet af hjælp dog faldet mere, end tidsforbruget pr. gang er steget, og således er der samlet set en tidsbesparelse over et døgn.

Som fremhævet ovenfor skal man være opmærksom på, at de præsenterede resultater er gennemsnitlige ændringer for en række meget forskellige borgere i projektet. Man kan således ikke forvente, at man for en tilfældigt udvalgt borger kan opnå en tidsbesparelse på 5 min. pr. dag. De 5 minutter pr. dag er et gennemsnit over nogle meget forskellige udviklingshistorier for borgerne, der har deltaget i projektet.

For at realisere vasketoilettets potentiale er det afgørende, som fremhævet i kapitel 5, at vasketoilettet kun visiteres til borgere, der kan magte og er motiveret til at benytte

vasketoilettet, og hvor man fagligt vurderer, at borgeren kan blive helt eller delvist selvhjulpen.

I de efterfølgende afsnit nedbrydes det samlede tidsforbrug på tidsforbrug pr. arbejdsgang og antallet af hjælp pr. dag.

6.4 Det gennemsnitlige tidsforbrug pr. arbejdsgang

Tidsforbruget pr. arbejdsgang er målt over en periode på 5 dage hos den enkelte borger. Medarbejderne har noteret tidsforbruget for hver hjælp ved toiletbesøg på et skema.

I tabellen nedenfor præsenteres det gennemsnitlige tidsforbrug pr. arbejdsgang før og efter installationen af vasketoilettet og ændringen i tidsforbruget pr. arbejdsgang. Positive tal betyder, at der bruges mere tid ved slutmålingen end ved førmålingen. Der er afrundet til hele minutter.

Tabel 6.3: Gennemsnitlige tidsforbrug pr. arbejdsgang (antal minutter)

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads, herunder håndvask
Før	3	5	3
Efter	5	7	5
Ændring*	2	1	2

Note: Der er i førmålingen foretaget 513 tidsmålinger og 432 tidsmålinger i slutmålingen

På grund af afrunding svarer ændringen i tidsforbruget pr. arbejdsgang ikke nødvendigvis til i tidsforbruget i slutmålingen fratrullet tidsforbruget i førmålingen.

""*"" Ændringen i tidsforbruget er udregnet som slutmålingen minus førmålingen. Et positivt tal angiver således, at tidsforbruget stiger, mens et negativt tal betyder, at tidsforbruget falder.

Som det fremgår af tabellen, er tidsforbruget pr. arbejdsgang vokset for alle tre arbejdsgange. Hjælp ved toiletbesøg tager dermed længere tid efter installationen af vasketoilettet.

For arbejdsgangen *støtte hen til toilettet* er det gennemsnitlige tidsforbrug vokset med ca. 2 min. For arbejdsgangen vedrørende *nedre hygiejne...* er tidsforbruget vokset med ca. 1 min., mens arbejdsgangen *støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads* i slutmålingen tager ca. 2 min. længere end i førmålingen.

Resultaterne skal blandt andet ses i lyset af, at der kan opleves ventetid for medarbejderne, idet vasketoilettets indbyggede skylle- og tørrefunktion tager nogle minutter. Man burde derfor i udgangspunktet forvente, at det særligt var tidsforbruget på arbejdsgangen *nedre hygiejne*, der gennemsnitligt steg. At dette ikke er tilfældet, kan skyldes flere ting. For det første er det muligt, at medarbejderne har "kategoriseret" ventetiden som værende en del af de andre arbejdsgange. For det andet er det igen værd at være opmærksom på, at de præsenterede resultater er gennemsnitstal, der dækker over nogle meget forskellige borgere, der hver især kan trække gennemsnittet i forskellige retninger, alt afhængigt af deres specifikke brug af vasketoilettet.

Projektlederen i Aarhus Kommune har endeligt fremhævet, at tidsforbruget for nogle af borgerne i kommunen kan inkludere medarbejdernes oplæring af borgeren, idet målingen er foretaget nogle få måneder efter, at vasketoiletterne er sat op. Hertil kan det dog fremhæves, at midtvejsmålingen for de oprindelige tre kommuner i projektet ligeledes pegede på, at tidsforbruget pr. toiletbesøg stiger med et vasketoilet. Ligeledes peger både interview og spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejderne på, at medarbejderne hos nogle borgere kan opleve lidt ventetid.

6.5 Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag

Antallet af hjælp ved toiletbesøg pr. dag er indhentet ved, at hjemmeplejen har angivet antallet af hjælp, som borgeren normalt får. Der er således ikke tale om en registrering over en periode på 5 dage som for tidsmålingerne ovenfor.

Det skal bemærkes, at da der har været en stor udskiftning blandt de deltagende borgere, har det ikke været muligt at benytte antallet af hjælp ved toiletbesøg fra førmålingen. I stedet er medarbejderne blevet bedt om retrospektivt at vurdere antallet af hjælp ved toiletbesøg, som de deltagende borgere i slutmålingen modtog før installationen af vasketoiletet (Se også bilag 1 for en nærmere beskrivelse).

I tabellen nedenfor fremgår det gennemsnitlige antal hjælp pr. borger pr. dag før og efter installationen af vasketoiletet. Negative tal betyder, at der foretages færre hjælp ved toiletbesøg efter installationen af vasketoiletter. Der er afrundet til hele antal hjælp pr. dag.

Tabel 6.4: Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag

	Støtte hen til toiletet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toiletet til ønsket sidde-/liggeplads, herunder håndvask
Før	3	2	1
Efter	1	1	1
Ændring*	-2	-0	-1

Note: Der er indhentet oplysninger om antal hjælp fra 42 borgere i førmålingen og 44 borgere i slutmålingen.

Der tages her højde for, at der kan deltage 2 medarbejdere pr. hjælp. Dette tæller således som 2 gange hjælp.

**** På grund af afrunding svarer ændringen i tidsforbruget pr. arbejdsdag ikke nødvendigvis til i tidsforbruget i slutmålingen fratrasket tidsforbruget i førmålingen.

Som det fremgår af tabellen, er det gennemsnitlige antal hjælp ved toiletbesøg faldet efter indførelsen af vasketoiletet. Borgerne bliver altså hjulpet færre gange om dagen gennemsnitligt set.

Ved læsning af tabellen skal man være opmærksom på, at resultaterne hovedsageligt skyldes, at en række borgere er blevet helt eller delvist selvhjulpne. Disse borgere trækker det gennemsnitlige antal hjælp ved toiletbesøg ned i slutmålingen.

Igen skal det fremhæves, at der er tale om gennemsnitlige værdier, der er taget over en række meget forskellige borgere. Man skal derfor være påpasselig med at læse én specifik udviklingshistorie ind i tallene, da de dækker over meget store forskelle mellem borgernes brug af vasketoiletterne. Denne store variation uddybes og illustreres i kapitel 7,

der omhandler fire cases, der hver tager udgangspunkt i en borger, der har deltaget i projektet.

6.6 Øvrige gevinster

Fokus for projektet har været på at demonstrere det tidsfrigørende potentiale ved vasketoiletter for borgere, der er visiteret ved toiletbesøg, og hvor man forventer, at borgeren kan blive helt eller delvist selvhjulpen.

Projektet har vist, at vasketoiletterne kan give anledning til andre gevinster end de tidsmæssige, der har været i fokus for tidsmålingerne. I dette afsnit præsenteres en række øvrige gevinster, som projektet peger på.

De øvrige gevinster er ikke kvantificeret på linje med det ovenstående tidsforbrug. Dette skyldes hovedsageligt, at der er tale om supplerende erfaringer, der omhandler andre forhold end projektets primære fokus.

Borgere der snart får behov for hjælp ved toiletbesøg

I en kommune har man installeret et vasketoilet hos en borger, hvor man forventer, at borgeren snart får behov for hjælp ved toiletbesøg. Det er vanskeligt at sætte præcise tal på potentialet her, idet borgeren netop ikke har fået hjælp i udgangspunktet. Men det er kommunens vurdering, at vasketoiletet kan kompensere for borgerens funktionsnedsættelse, således at borgeren bibeholder sin selvhjælp i forbindelse med toiletbesøg. På den måde undgår man at skulle visitere borgeren til hjælp ved toiletbesøg.

Projektlederen fra kommunen vurderer, at der kan være et konkret potentiale for denne borger, som det fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 6.5: Projektleders skøn over potentiale for borger, der får vasketoilet, fordi det vurderes, at borgeren snart har behov for hjælp

Arbejdsgang	Skøn over behovet for visiterede antal hjælp uden vasketoilet	Måling af antal hjælp med vasketoilet
Det gennemsnitlige antal hjælp pr. døgn	4	0

Note: Tabellen baserer sig på kommunens skøn. Indgår ikke i øvrige beregninger og resultater.

Det er kommunens vurdering, at der spares omkring 4 hjælp ved toiletbesøg pr. døgn for denne borger. Det er kommunens estimat, at dette svarer til en besparelse på omkring 20 minutter pr. døgn, idet borgeren ville blive visiteret til 5 minutters hjælp pr. besøg ved toiletbesøg.

Borgere med urinvejsinfektioner

Det kan endeligt nævnes, at erfaringen fra projektet er, at vasketoiletterne kan afhjælpe visse specifikke sygdomme.

I en kommune har man oplevet, at en specifik borger har opnået en markant bedring i relation til urinvejsinfektioner. Den nedenstående boks opsummerer borgerens historie.

Boks 6-1: Eksempel fra Holstebro om reduktion af urinvejsinfektioner pga. vasketoilet

En kvinde på 79 år har gennem de seneste år haft urinvejsinfektioner gennemsnitligt 1 gang om måneden. Hun har diabetes og nervebetændelse og desuden forhøjet blodtryk og slidgigt i knæene. I tilgift får hun bensår, som har svært ved at hele op.

Hun er i perioder inkontinent med både urin og afføring, hvilket forstærker tendensen til urinvejsinfektion, som så forværrer inkontinensen i en negativ spiral.

Borgeren er ved hjælp af vasketoiletet blevet selvhjulpen ved toiletbesøg, og personalet vurderer, at det både er den bedre hygiejne og det faktum, at hun ved hjælp af løfteren selv kan komme til og fra toiletet, når hun har brug for det, der gør, at hun nu bedre kan leve med sin inkontinens.

Det er kommunens erfaring, at hun efter installationen af vasketoiletet ikke har haft urinvejsinfektioner.

Det er oplagt, at der kan være en økonomisk dimension af disse helbredsmæssige gevinster for borgeren, men det er ikke forsøgt kvantificeret i projektet.

Ud over urinvejsinfektioner er hudproblemer og blærebetændelse blevet nævnt som en række af de områder, hvor vasketoiletet kan have en positiv effekt.

I kapitel 9 opsamles erfaringerne fra en række interview gennemført med borgere, der har fået et vasketoilet. Her uddybes borgernes oplevelser af de helbredsmæssige gevinster ved vasketoiletet.

7. Potentialet for Fire cases

I dette kapitel præsenteres fire cases, der hver bygger på en borger, der har deltaget i projektet. Formålet med de fire cases er at illustrere vasketoilettets tidsmæssige og økonomiske potentiale med udgangspunkt i nogle konkrete borgere, der har fået et vasketoilet. På den måde kan andre kommuner få en idé om sammenhængen mellem forskellige borgeres udbytte af vasketoilettet og de tilhørende tidsmæssige og økonomiske gevinster.

For hver case gennemgås, hvor meget hjælp ved toiletbesøg borgeren fik, før vasketoilettet blev installeret, og hvor meget hjælp borgeren får, efter at vasketoilettet er taget i brug. På den baggrund præsenteres, hvor meget tid der i alt frigøres for medarbejderne, og hvad denne tidsmæssige ændring økonomisk set betyder for kommunen. Det økonomiske potentiale belyses gennem den såkaldte tilbagebetalingstid, der udtrykker, hvor lang tid der skal gå, før investeringen i teknologien er tilbagebetalt som følge af den frigjorte tid.

Formålet med de fire cases er også at illustrere en række konkrete anvendelser af vasketoilettet i hverdagen samt beskrive de tiltag, man har foretaget i kommunen for at realisere gevinsten ved vasketoiletterne. For hver borger gives endvidere en beskrivelse af borgerens generelle funktionsniveau og eventuelle sygdomshistorik for at tegne et helhedsbillede af borgeren.

Alle oplysninger om de fire cases stammer fra den pågældende kommunes projektleder. Projektlederen fremhæver, at der er tale om resultater tidligt i et implementeringsforløb, og at man lokalt i kommunen kan se, at resultaterne forbedres løbende.

7.1 Opsummering

I dette afsnit gives en opsummering af det tidsmæssige og økonomiske potentiale for de fire cases, og i de efterfølgende afsnit uddybes hver case.

Den nedenstående tabel viser de fire udvalgte cases. Tabellen viser, hvordan antallet af hjælp ved toiletbesøg pr. døgn ændrer sig for borgeren, og hvor mange hele besøg der kan undværes, efter vasketoilettet er taget i brug. Tabellen viser herudover den samlede tidsbesparelse pr. dag og investeringsudgifterne. Investeringsudgifterne omhandler både indkøb og opsætning af selve vasketoilettet og toiletsædeløfteren, tre timers støtte til oplæring og tilvænning, etablering af el-stik samt eventuelle andre udgifter for den enkelte borger. Eksempelvis forlængelse af bruserslange, indkøb af en større kumme, fjernelse af et dørtrin mv. Investeringsudgifterne er derfor ikke helt de samme for de fire borgere. Endeligt viser tabellen nedenfor tilbagebetalingstiden, der er den tid, det tager, før den økonomiske besparelse som følge af tidsfrigivelsen svarer til investeringsudgiften. For en uddybning af metode og forudsætninger for beregning af de fire borger cases henvises til bilag 4.

Tabel 7.1: Potentiale i de fire cases

Case	Potentiale	Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investeringsudgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
1	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med op til 8, og 3 besøg kan undværes	103	25.077	Ca. 8 uger
2	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med 2, og 1 besøg kan undværes	14	28.269	Ca. 16 måneder
3	Antal hjælp ved toiletbesøg pr. døgn falder med 1, men ingen besøg kan undværes	6	23.977	Ca. 3 år
4	Antal hjælp ved toiletbesøg er uændret, og ingen besøg kan undværes	- 18	23.977	-

Noter: For en beskrivelse af udregningen af investeringsudgifterne henvises til bilag 4. Investeringsudgifterne for borgeren i case 2 er større end de øvrige cases, da det har været nødvendigt, at installere et større toilet. Tilbagebetalingstiden er den tid, det tager, før den økonomiske besparelse som følge af tidsfrigivelsen svarer til investeringsudgiften. Tilbagebetalingstiden er baseret på en diskonteringsrente på 5 pct. årligt

Case 1 omhandler en borger, hvor antallet af hjælp ved toiletbesøg falder med op til 8 hjælp pr. døgn. Hvor borgeren før vasketoilettet blev hjulpet ved toiletbesøg 8 gange i løbet af et døgn, er borgeren nu stort set selvhjulpnen og får kun hjælp ved toiletbesøg 1-2 gange om dagen. Som en konsekvens heraf kan der undværes 3 hele besøg hos borgeren. Dette giver anledning til en tidsbesparelse på ca. 103 minutter pr. døgn og en tilbagebetalingstid på kun ca. 8 uger på vasketoilettet. Det skal understreges, at der her er tale om en best case, hvor borgeren i udgangspunktet fik omfattende hjælp ved toiletbesøg, og hvor vasketoilettet netop var det hjælpemiddel, der passede til borgeren.

Case 2 er en borger, der er blevet mere selvhjulpnen. Her kan borgeren selv klare sig ved to toiletbesøg mere pr. døgn, og der kan som følge heraf undværes ét besøg. Dette giver anledning til en tidsfrigivelse på ca. 14 minutter pr. døgn og en tilbagebetalingstid på ca. 16 måneder. For case 2 er vasketoilettet dermed også økonomisk set en god idé.

Case 3 ligner delvist case 2, bortset fra at der her ikke kan undværes et helt besøg, idet borgeren får andre ydelser ved besøget. Her er tidsfrigivelsen ca. 6 minutter pr. døgn, og tilbagebetalingstiden er ca. 3 år. For case 3 er gevinsten stadig til stede, men tilbagebetalingstiden er længere, og det er dermed mere usikkert, hvorvidt det økonomisk set kan betale sig inden for en given tidsramme.

I den 4. case er det ikke muligt for medarbejderne at ændre på, hvor mange gange borgeren skal hjælpes ved toiletbesøg. Borgeren skal stadig hjælpes til og fra toilettet. Da tidsforbruget pr. arbejdsdag i slutmålingen tager længere tid end i førmålingen, giver dette anledning til et øget tidsforbrug på ca. 18 minutter over et døgn. Her er det ikke muligt at beregne en tilbagebetalingstid, da der ikke er nogen tidsmæssig gevinst. Økonomisk set er det derfor en dårlig idé at installere et vasketoilet hos borgeren. Som fremhævet, kan der imidlertid være kvalitative gevinster for medarbejdernes arbejdsmiljø og borgerens oplevelse af servicen, selvom der ikke er et økonomisk potentiale.

7.2 Case 1

Borgeren er en 86-årig dame, der bor alene i eget hjem. Hun er tidligere været selvhjulpen, men siden hun fik et brud på den øverste del af lårbenet, har hun haft behov for hjælp.

Borgeren har før installationen af vasketoilet fået hjælp ved toiletbesøg otte gange dagligt. Den normale praksis i borgerens kommune er, at borgerne kan få op til fem gange hjælp ved toiletbesøg dagligt. Den pågældende borger får otte hjælp ved toiletbesøg dagligt på grund af en række forhold. For det første føler borgeren, at hun hele tiden skal tisse, hvilket også skal ses på baggrund af, at borgeren har haft nemt til blærebetændelse. For det andet beskrives borgeren af hjemmeplejen som værende meget fokuseret på sin personlige hygiejne og nervøs for at blive uren.

Den 86-årige dame kan selv gå med en rollator og har fået hjælp ved toiletbesøg til nedre hygiejne samt til at rejse og sætte sig. Flere af besøgene hos borgeren har tidligere alene bestået af hjælp ved toiletbesøg.

Da borgeren bliver præsenteret for vasketoilet, vises der stort interesse, idet borgeren umiddelbart kan se det fordelagtige i selv at kunne klare toiletbesøg. Det er således også karakteristisk for borgeren, at anse det som en belastning at have hjemmehjælpen gående i sit hus på grund af borgerens fokus på renlighed. Hun er derfor motiveret til at afprøve den nye teknologi, idet hun kan se nogle klare fordele i selv at kunne klare sine toiletbesøg.

Det kan nævnes, at borgeren efterfølgende er kommet i tvivl, hvorvidt hun nu kan klare et vasketoilet. Her har kommunen fastholdt og mindet om borgerens indledende engagement og ønske om at få et vasketoilet. Ligeledes har man støttet og forklaret borgeren, at man ikke kan få strøm, når man sidder på toilettet, idet borgeren var nervøs for den kombination af elektricitet og vand, vasketoiletet indebærer.

Den nedenstående tabel opsummerer, hvordan hjælpen ved toiletbesøg har ændret sig for borgeren efter vasketoiletet er taget i brug.

Tabel 7.2: Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag

	Støtte hen til toiletet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/ligge- plads
Før vasketoiletet	8	8	8
Efter vasketoiletet	2	0	1

Som det fremgår af tabellen, modtog borgeren hjælp 8 gange i løbet af et døgn, før vasketoiletet blev installeret. Efter vasketoiletet er blevet brugt, er borgeren blevet selvhjulpen ved langt de fleste toiletbesøg.

Den store positive ændring skyldes, at vasketoiletet er i stand til at kompensere fuldt ud for borgerens funktionsnedsættelse ved toiletbesøg. Med vasketoiletet og toiletsædeløfteren er borgeren i stand til at klare hele toiletbesøget selv.

Den store, positive ændring skal også ses på baggrund af, at borgeren har et stort, indledende engagement. Borgeren er motiveret til at blive mere selvhjulpne på den måde at slippe for at have hjemmehjælpen gående i sit hjem. Ligeledes er borgeren meget tilfreds med det grundige skyl, som vasketoilettet giver, idet det giver en god hygiejne.

Som en konsekvens af vasketoilettet kan der undværes tre hele besøg hos borgeren, idet en række af de tidligere besøg alene indeholdt hjælp ved toiletbesøg.

Vasketoilettet er konkret indført således, at borgeren er blevet støttet i at gå til og fra badeværelset af det daglige plejepersonale, der også har instrueret borgeren i vasketoilettets funktioner og fjernbetjeningen. Det vigtige for borgeren har været at opnå en sikkerhed i, at borgeren faktisk kan klare det alene. Kommunen beretter, at de af og til kan motivere og hjælpe borgeren over telefonen til at forsøge med vasketoilettet i det tilfælde, hvor borgeren bliver i tvivl.

Ved etablering af vasketoilettet var borgeren allerede i et træningsforløb (bevilget som genoptræning i henhold til § 86 i Serviceloven) med fokus på at øge gangdistance og evne til at rejse/sætte sig. Borgeren deltager fortsat i denne træning med fokus på at benytte rollator, således at borgeren selv på sigt kan udføre andre funktioner i hjemmet, f.eks. hente middagsmad i køleskabet.

Det kan endeligt nævnes, at borgerens badeværelse er smalt og aflangt, hvilket har givet nogle udfordringer ved etableringen af vasketoilettet. Af hensyn til afstanden fra vand til vasketoilettet har det således været nødvendigt at flytte placeringen af badet til den modsatte side af vasken. Denne ændring har medført, at der skulle skaffes en længere bruseslange. For at gøre borgeren i stand til at gå til og fra toilettet, har det endvidere været nødvendigt at fjerne et dørtrin ind til badeværelset. Udgifter til dette er medtaget i investeringsudgifterne.

Økonomiske konsekvenser for case 1

De økonomiske konsekvenser for kommunen som følge af den ændrede hjælp ved toiletbesøg beskrives i den nedenstående tabel. Tabellen viser den samlede tidsbesparelse pr. dag, investeringsomkostningerne og tilbagebetalingstiden. Investeringsomkostningerne indeholder udgiften til vasketoilettet og toiletsædeløfteren. Udgiften til genoptræning er ikke medtaget her, idet der er tale om et forløb, i hvilket borgeren var opstartet forud for og uafhængigt af projektet.

Tabel 7.3: Økonomiske konsekvenser

Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investerings-udgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
103	25.077	Ca. 8 uger

Som det fremgår af tabellen, kan der frigøres omkring 103 minutter pr. dag for borgeren, hvilket er en særdeles stor ændring. Den store reduktion i tidsforbruget skyldes, dels at borgeren er blevet meget mere selvhjulpne ved selve toiletbesøget, og dels at der kan undværes tre hele besøg og derfor også transporttid.

Tilbagebetalingstiden er i dette tilfælde kun omkring 8 uger.

Det skal understreges, at denne borger er en udpræget best case. Der er tale om en borger, der, før vasketoiletet blev installeret, fik omfattende hjælp ved toiletbesøg. Ligeledes er der tale om en borger, der fuldt ud kompenseres af vasketoiletet, og en borger, der har en stor personlig motivation for at blive mere selvhjulpne med vasketoiletet.

7.3 Case 2

Borgeren er en 62-årig mand, der bor alene. Han har siden 2004 haft en halvsidig lammelse og lider af en neurologisk betinget sprogforstyrrelse (afasi). Kommunikationen med borgeren foregår ved hjælp af enstavelsesord og kropssprog. Borgeren kan komme omkring i eget hjem, men har nedsat gangfunktion og færdes i en manuel kørestol indendøre. Herudover har borgeren nedsat initiativ til at tage vare på sin personlige pleje og ernæring. Endelig stiller borgerens psykiske ressourcer store krav til kommunikationsformen mellem borger og plejer. Det kan således f.eks. nævnes, at borgeren tidligere på forskellig vis har gjort tilnærmelser over for det kvindelige personale og på anden vis været grænseoverskridende. Dette i kombination med borgerens nedsatte, psykiske funktionsniveau har gjort det krævende for personalet at yde hjælp ved toiletbesøg.

Udover hjælp ved toiletbesøg modtager borgeren hjælp til en række andre, praktiske gøremål i hjemmet. Før vasketoiletet blev installeret modtog han hjælp fem gange dagligt, herunder indgik hjælp ved toiletbesøg ved hvert besøg.

Ved introduktionen af vasketoiletet hos borgeren har man i kommunen gjort en række tiltag i hjemmeplejen. For det første har teamlederen gjort det klart for borgeren, at hjælp ved toiletbesøg for fremtiden i højere grad skal klares af vasketoiletet. For det andet har man i hjemmeplejen ændret sammensætningen af de plejere, der kommer hos borgeren. Man har således indsat en erfaren og myndig plejer, idet man har vurderet, at det var nødvendigt for at få borgeren til at benytte vasketoiletet. For det tredje har teamlederen løbende stået til rådighed for personalet og ydet faglig sparring.

Den nedenstående tabel opsummerer, hvordan hjælpen ved toiletbesøg har ændret sig for borgeren, efter vasketoiletet er taget i brug.

Tabel 7.4: Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads
Før vasketoiletet	5	5	5
Efter vasketoiletet	3	3	3

Som det fremgår af tabellen, modtog borgeren hjælp 5 gange i løbet af et døgn, før vasketoilettet blev installeret. Efter vasketoilettet er taget i brug, er borgerens behov for hjælp reduceret til 3 gange dagligt.

Til at starte med opsættes et almindeligt vasketoilet hos borgeren, men borgeren formår ikke at benytte vasketoilettet og ønsker stadig mere hjælp ved toiletbesøg. Kommunen vælger at indføre et ekstra stort vasketoilet hos borgeren. Baggrunden er, at det ikke kræver den samme grad af præcision i siddestilling som det mindre, hvilket er vigtigt for denne borger, da borgeren kan være alkoholpåvirket. Udgiften til den større kumme er indregnet i investeringsudgifterne.

Ved en vedholdende, motiverende indsats fra den erfarne plejer lykkes det at få borgeren til at bruge vasketoilettet med succes. Borgeren går således fra at få hjælp ved toiletbesøg fem gange dagligt til at modtage hjælp ved toiletbesøg tre gange dagligt efter installationen. Herudover har det været muligt at undvære et helt besøg hos borgeren pr. dag, idet et af de tidligere besøg hos borgeren primært var for at yde hjælp ved toiletbesøg.

Økonomiske konsekvenser for case 2

De økonomiske konsekvenser for kommunen, som følge af den ændrede hjælp ved toiletbesøg, beskrives i den nedenstående tabel. Tabellen viser den samlede tidsbesparelse pr. dag, investeringsomkostningerne og tilbagebetalingstiden. Investeringsomkostningerne indeholder udgiften til vasketoilettet og toiletsædeløfteren samt den nye større kumme. Investeringsudgiften er således større for case 2 end for de øvrige cases.

Tabel 7.5: Økonomiske konsekvenser

Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investerings-udgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
14	28.269	Ca. 16 måneder

Som det fremgår af tabellen, kan der frigøres omkring 14 minutters hjælp pr. dag for borgeren. Tilbagebetalingstiden er i dette tilfælde derfor omkring 16 måneder.

For denne borger kan investeringen i vasketoilettet karakteriseres som god, da tilbagebetalingstiden er på lidt over et år.

7.4 Case 3

Borgeren er en 85-årig mand, der bor sammen med sin ægtefælle i eget hjem. Tilbage i 2007 blev han ramt af en blodprop i hjernen og blev lammet i højre side. Som konsekvens af blodproppen har borgeren haft kognitive problemer og problemer med talen samt været kørestolsbruger og har brugt ble.

Borgeren blev udskrevet fra hospital i 2008 og har siden fået hjælp ved toiletbesøg. Antallet af hjælp pr. dag har varieret i perioden efter 2008, men i den sidste del af perioden har der været tale om tre gange daglig hjælp ved toiletbesøg.

Efter indførslen af vasketoiletet er borgerens behov for hjælp ved toiletbesøg pr. dag mindsket.

Den nedenstående tabel opsummerer, hvordan hjælpen ved toiletbesøg har ændret sig for borgeren, efter vasketoiletet er taget i brug.

Tabel 7.6: Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag

	Støtte hen til toiletet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toiletet til ønsket sidde-/ligge-plads
Før vasketoiletet	3	3	3
Efter vasketoiletet	2	1	2

Som det fremgår af tabellen, modtog borgeren hjælp tre gange i løbet af et døgn, før vasketoiletet blev installeret. Efter indførslen af vasketoiletet får borgere nu hjælp to gange dagligt til støtte hen til og fra toiletet, og hjælp til nedre hygiejne én gang dagligt. Da borgeren får hjælp til en række øvrige ydelser, har det ikke været muligt at undvære nogle hele besøg hos borgeren.

Borgeren har i forbindelse med opsætningen af toiletet modtaget støtte og oplæring fra de daglige plejere. Støtten bestod i en fast struktur ved hvert toiletbesøg. Det er specielt støtte hen til vasketoiletet samt anvendelsen af dette, som borgeren har modtaget hjælp og støtte til. Kommunen beretter, at borgeren og ægtefællen igennem hele processen har været motiveret, og borgeren har deltaget engageret i træningen i brugen af toiletet.

Udover den specifikke oplæring i brugen af vasketoiletet modtager borgeren træning i hverdagsaktiviteter to gange ugentligt med fysioterapeut, primært til gang og trappegang.

Borgerens toilet er indrettet således, at det har været nødvendigt at vende døren og grebet, for at toiletet har kunnet være der. Borgeren og ægtefællens motivation kommer blandt andet til udtryk ved, at ægtefællen selv har taget initiativ til at ændre døren, således at toiletet kunne installeres. Disse ændringer er foretaget af borgeren og ægtefællen selv og har således ikke medført en øget investeringsudgift for kommunen.

Det kan ligeledes nævnes, at vasketoiletet har haft den effekt, at borgeren har færre hudproblemer, da hans blodcirkulation er blevet forbedret. Endelig har vasketoiletet medført, at borgeren ikke længere oplever forstoppelse, da vaskefunktionen igangsætter afføringen.

Økonomiske konsekvenser for case 3

De økonomiske konsekvenser for kommunen, som følge af den ændrede hjælp ved toiletbesøg, beskrives i den nedenstående tabel.

Tabel 7.7: Økonomiske konsekvenser

Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investerings-udgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
6	23.977	Ca. 3 år

Som det fremgår af tabellen, kan der frigøres omkring 6 minutter pr. dag for borgeren. Den forholdsvis begrænsede tidsfrigivelse kan primært tilskrives, at borgeren kun er blevet lidt mere selvhjulpen, og at den daglige tidsbesparelse ikke har givet anledning til en reduktion i antallet af daglige besøg.

Tilbagebetalingstiden er i dette tilfælde omkring 3 år.

Økonomisk set kan investeringen i vasketoilettet for denne borger diskuteres, da der er en forholdsvis lang tilbagebetalingstid. Tilbagebetalingstiden er dog stadig under 5 år, hvilket sædvanligvis bruges som en grænse for, hvornår en investering er fordelagtig eller ej.

7.5 Case 4

Borgeren er en 80-årig kvinde, der bor alene i eget hjem. Borgeren kan bevæge sig både indenfor og udenfor hjemmet med hjælp fra en rollator, men er på grund af dårlige hygiejne ikke i stand til at gennemføre alle toiletbesøg selv. Borgeren beskrives af hjemmeplejen som værende psykisk svag og generelt ængstelig for at afprøve nye tiltag.

Borgeren har igennem en årrække i varierende grad fået hjælp ved toiletbesøg. I den sidste periode har borger fået hjælp ved toiletbesøg 3 gange dagligt.

Efter indførslen af vasketoilettet er borgerens behov for hjælp ved toiletbesøg pr. dag uændret, hvilket også fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 7.8: Antal hjælp ved toiletbesøg pr. dag

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads
Før vasketoilettet	3	3	3
Efter vasketoilettet	3	3	3

Som det fremgår af tabellen, har det ikke været muligt for borgeren at blive mere selvhjulpen med vasketoilettet.

Kommunen fremhæver, at dette ikke kan tilskrives, at borgeren har modtaget mindre oplæring og støtte i forhold til de andre borgere. Borgeren har i forbindelse med installationen af vasketoilettet fået den samme oplæring og støtte som de øvrige borgere. Hjælperne har gennem en struktureret træning forsøgt at tilvænne borgeren brugen af toilettet.

Den manglende ændring kan ifølge kommunen tilskrives, at det igennem hele træningsforløbet har været svært at fastholde borgerens motivation og interesse for at benytte toilettet.

Vasketoilettet har haft den effekt, at borgerens hygiejne er blevet forringet, idet borgeren værgede sig ved at benytte toilettet. Hverken borgeren eller personalet har således ønsket

at fortsætte med at benytte vasketoiletet. Det er derfor blevet besluttet, at vasketoiletet skal afinstalleres.

Det skal dog nævnes, at medarbejderne har oplyst, at deres arbejdsmiljø er blevet stærkt forbedret efter installationen af vasketoiletet.

Økonomiske konsekvenser for case 4

De økonomiske konsekvenser for kommunen beskrives i den nedenstående tabel.

Tabellen viser den samlede tidsbesparelse pr. dag, investeringsomkostningerne og tilbagebetalingstiden. Investeringsomkostningerne indeholder udgiften til vasketoiletet og toiletsædeløfteren.

Tabel 7.9: Økonomiske konsekvenser.

Tidsbesparelse pr. dag (min.)	Investerings-udgifter (kr.)	Tilbagebetalingstid
- 18	23.977	-

I dette tilfælde er der ikke noget sparet tid. Tværtimod stiger tidsforbruget med 18 minutter pr. dag. Dette skyldes, at det gennemsnitlige tidsforbrug på at hjælpe borgeren ved toiletbesøg er længere med et vasketoilet end med et normalt toilet pga. vasketoiletet indbyggede skylle- og tørrefunktion, der kan give medarbejderne noget ventetid.

For denne borger er det altså økonomisk set ikke en god idé at installere et vasketoilet.

8. Medarbejdernes oplevelser

Som led i afprøvningen af vasketoiletterne er der blevet gennemført en survey med de involverede medarbejdere i projektkommunerne. Formålet med surveyen er at belyse, hvordan medarbejdernes arbejdsmiljø ændres, samt hvordan medarbejderne oplever arbejdet med vasketoiletterne. 124 medarbejdere fra henholdsvis Holstebro, Roskilde, Slagelse og Aarhus har modtaget spørgeskemaet, hvoraf 102 har svaret, hvilket giver en svarprocent på 82 pct.

Konklusionerne fra surveyen er, at:

- Omkring 8 ud af 10 medarbejdere oplever en forbedring, eller at situationen er uændret i relation til, hvor fysisk belastende det er at hjælpe borgerne ved toiletbesøg
- 4 ud af 10 medarbejdere synes, at det er rart ikke længere at skulle klare borgerens nedre hygiejne.
- Omkring halvdelen af medarbejderne mener, at de i høj eller nogen grad har de nødvendige kompetencer til at betjene vasketoilettet og hjælpe borgeren. Heroverfor mener 4 ud af 10, at de kun i ringe grad eller slet ikke har disse kompetencer.
- Halvdelen af medarbejderne vurderer, at de kan bruge tiden, mens borgeren er på toilettet, på andre visiterede ydelser.
- Omkring en tredjedel er enige i, at der er ventetid forbundet med brug af vasketoiletterne, mens en fjerdedel svarer hverken-eller. Kun en femtedel er uenig i udsagnet om, at der er ventetid.
- Langt de fleste opfatter vasketoiletterne som en nyttig opfindelse, og hovedparten vil anbefale den til andre, men understreger samtidigt nødvendigheden af træning af både medarbejdere og borgere, samt at der udvælges borgere, der magter teknologien.

Overordnet peger surveyen med medarbejderne på, at medarbejdernes arbejdsmiljø enten er forbedret eller uændret, og at medarbejderne overordnet set synes, at teknologien er god. Samtidigt giver surveyen dog også nogle indikationer på, at ikke alle medarbejdere har følt sig ordentligt klædt på, og at man ikke alle steder kan bruge ventetiden, mens borgeren er på toilettet.

Som fremhævet nedenfor er dette dog ikke nødvendigvis en indikation på, at teknologien i sig selv er svær at bruge. Resultaterne kan også vidne om, at man lokalt ikke i tilstrækkeligt omfang har skabt de rigtige rammer for medarbejdernes oplæring.

8.1 Medarbejderne i surveyen

Før resultaterne præsenteres, gives først en kort beskrivelse af de medarbejdere, der har deltaget i surveyen.

Medarbejderne, der har deltaget, besøger hver mellem én og fire borgere, hos hvem der er installeret et vasketoilet. Det mest almindelige er, at medarbejderne besøger én eller to borgere med et vasketoilet. Det er således 60 pct. af medarbejderne, som besøger én borger med et vasketoilet, og 22 pct. af medarbejderne, som besøger to borgere med et vasketoilet. Hovedparten af medarbejdernes kommer altså hos én eller et par borgere, der har et vasketoilet.

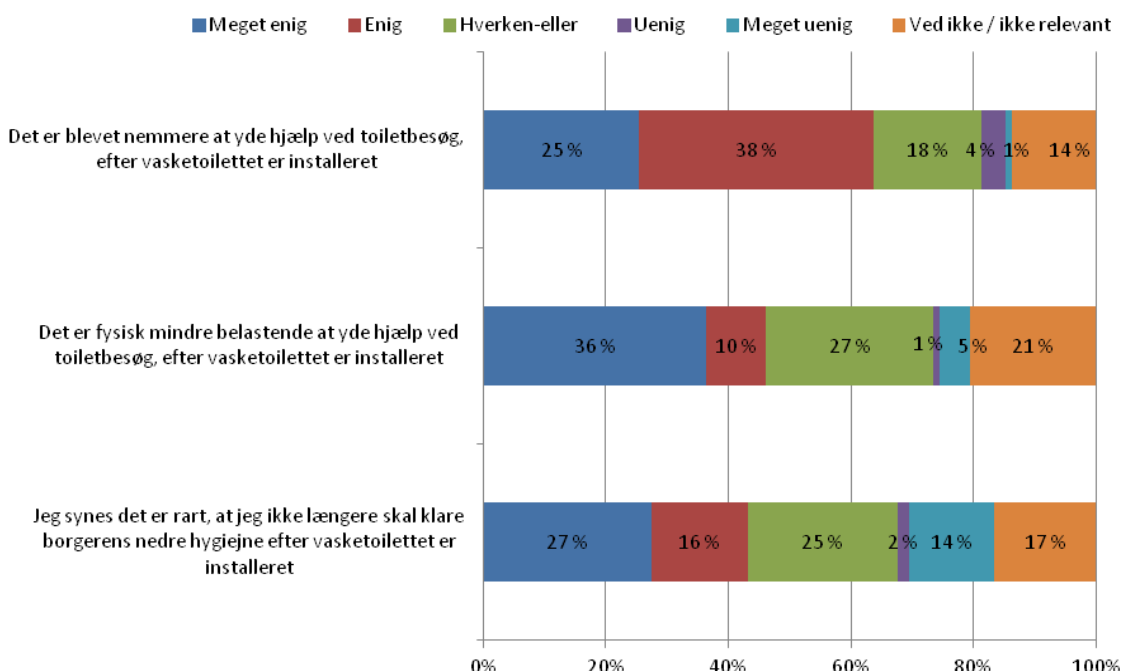
Flertallet af medarbejderne er i kontakt med en borger med vasketoilet en gang om ugen eller oftere. Således er det 43 pct. af medarbejderne, der dagligt besøger borgere med vasketoiletter, mens 32 pct. besøger disse borgere en eller flere gange om ugen.

Langt størstedelen af medarbejderne (83 pct.) arbejder i dagvagten, mens de resterende medarbejdere arbejder i aftenvagten.

8.2 Medarbejdernes fysiske arbejdsmiljø

Figuren nedenfor viser medarbejdernes vurdering af toilettet i forhold til en række aspekter af deres arbejdsmiljø.

Figur 8-1: Medarbejdernes vurdering af vasketoilettets indvirkning på arbejdsmiljøet, ud fra hvor enige de er i følgende udsagn:

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Ovenstående figur viser, at hovedparten af medarbejderne enten har oplevet en forbedring, eller at situationen er uændret. Der er således 63 pct. af medarbejderne, som er enige i, at det er blevet nemmere at yde hjælp ved toiletbesøg, efter vasketoilettet er blevet indført, mens 18 pct. svarer hverken-eller. Kun få er uenige.

Nogenlunde samme billede ses, i forhold til hvor fysisk belastende det er at hjælpe ved toiletbesøg. Særligt kan det fremhæves, at 36 pct. af medarbejderne er meget enige i, at

vasketoilettet gør det fysisk mindre belastende at yde hjælp ved toiletbesøg. Stort set ingen er uenige i, at det er fysisk mindre belastende at yde hjælp ved toiletbesøg, efter vasketoilettet er installeret. De gennemførte interview med medarbejderne stemmer godt overens med disse resultater, idet flere medarbejdere fremhæver, at vasketoilettet gør det lettere for ryggen.

Som det fremgår af figuren, er 43 pct. af medarbejderne enten meget enige eller enige i, at det er rart ikke længere at skulle klare borgerens nedre hygiejne. 25 pct. svarer, "hverken-eller", mens 14 pct. er meget uenige i udsagnet.

8.3 Introduktion og kompetencer

For at opnå en gevinst ved brugen af vasketoiletter er det vigtigt, at medarbejderne har de rette kompetencer til at betjene toiletterne og hjælpe borgerne. Den nedenstående tabel viser, hvorvidt medarbejderne har oplevet at få introduktion til teknologien, samt hvilken introduktion der har været tale om.

Tabel 8.1: Har du fået en introduktion til brugen af vasketoiletterne (sæt gerne flere krydser)?

Introduktion	Andel i pct.
Ja, jeg har fået en introduktion af leverandøren	15
Ja, jeg har fået oplæring af en kollega	22
Ja, jeg har fået en introduktion fra Teknologisk Institut ¹	4
Ja, jeg har læst vejledningen / quick manualen	17
Anden oplæring	13
Nej, jeg er ikke blevet introduceret	41

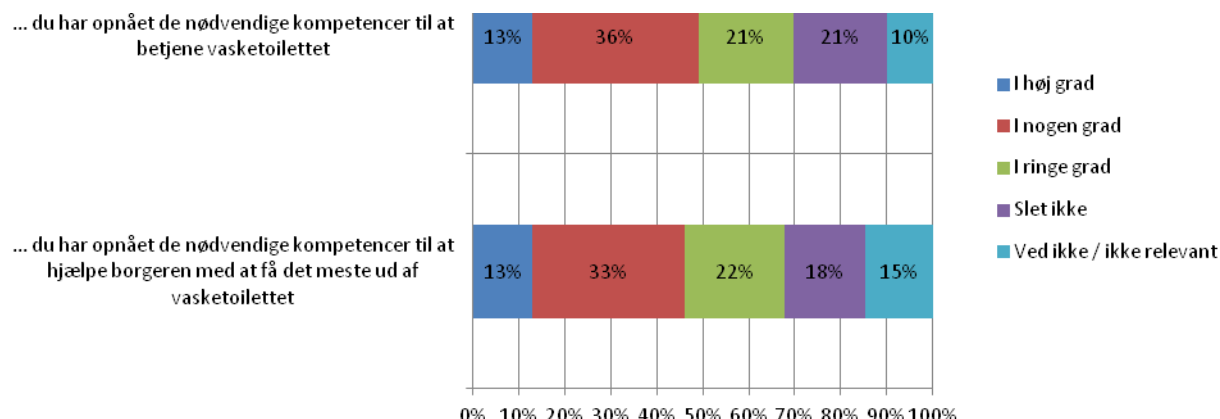
¹ Teknologisk Institut har besøgt enkelte borgere og understøttet medarbejderne

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Som det kan fremgår af tabellen ovenfor, er det ikke alle medarbejdere, der er blevet introduceret til vasketoiletterne. 41 pct. af medarbejderne angiver, at de ikke har modtaget nogen form for introduktion. Anden oplæring dækker over, at medarbejderen angiver, at borgeren har forklaret dem om vasketoilettet, eller at de ikke er oplært.

Den nedenstående figur viser, hvorvidt medarbejderne mener, at de har opnået tilstrækkelige kompetencer til at betjene vasketoiletterne og til at hjælpe borgerne med at få mest muligt ud af vasketoilettet.

Figur 8-2: I hvilken grad oplever du, at..?:

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Figuren viser, at 49 pct. af medarbejderne enten i høj grad eller i nogen grad mener at have opnået de nødvendige kompetencer til at betjene vasketoilettet. Omvendt ses det dog også, at lidt over en femtedel af medarbejderne (21 pct.) slet ikke mener, at de har opnået disse kompetencer, mens 21 pct. svarer, at de kun i ringe grad har de nødvendige kompetencer til at betjene vasketoilettet. Samme billede tegner sig, når medarbejderne spørges til, om de har opnået de nødvendige kompetencer til at hjælpe borgeren med at få mest muligt ud af vasketoilettet. Her er der samlet set 46 pct. som i nogen eller i høj grad mener at have opnået kompetencer til at hjælpe borgeren, mens 40 pct. i ringe grad eller slet ikke mener at have opnået disse kompetencer.

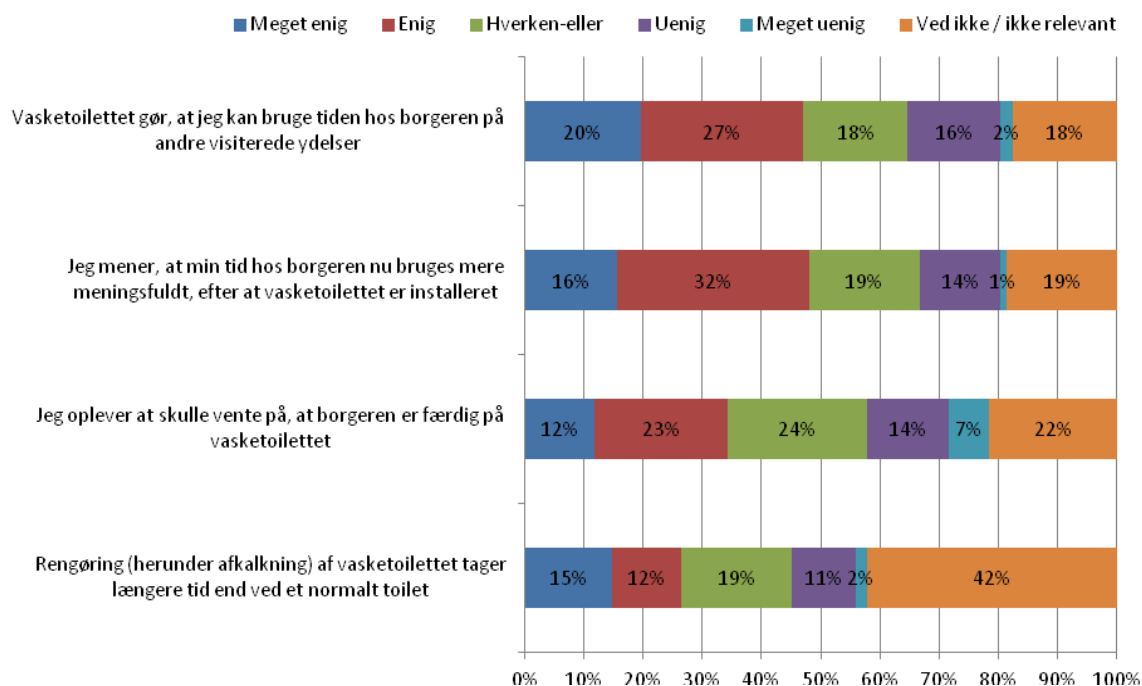
Samlet peger resultaterne på, at ca. halvdelen af medarbejderne vurderer, at de har kompetencerne til at betjene teknologien og hjælpe borgeren. Heroverfor er det omkring 4 ud af 10, der kun i ringe grad eller slet ikke føler sig klædt på.

Det skal understreges, at medarbejdernes kompetencer afhænger af, hvordan man har fået organiseret afprøvningen af vasketoiletterne. Om medarbejderne føler sig klædt på til opgaven, er således et forhold, der også omhandler, hvorvidt der lokalt er blevet skabt de rigtige rammer for medarbejdernes oplæring i projektperioden snarere end alene at være et udsagn om, hvorvidt vasketoilettet i sig selv er en vanskelig teknologi.

8.4 Medarbejdernes brug af tiden mens borgeren er på toilettet

Medarbejderne er blevet spurgt, hvor enige de er i en række udsagn om, hvad de bruger tiden til, mens borgeren er på vasketoilettet. Baggrunden for spørgsmålene er det forhold, at et toiletbesøg på et vasketoilet tager længere tid end på et sædvanligt toilet på grund af den indbyggede vaske- og tørrefunktion, der kan tage nogle minutter.

Figur 8-3: Er du enig eller uenig i følgende udsagn:

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

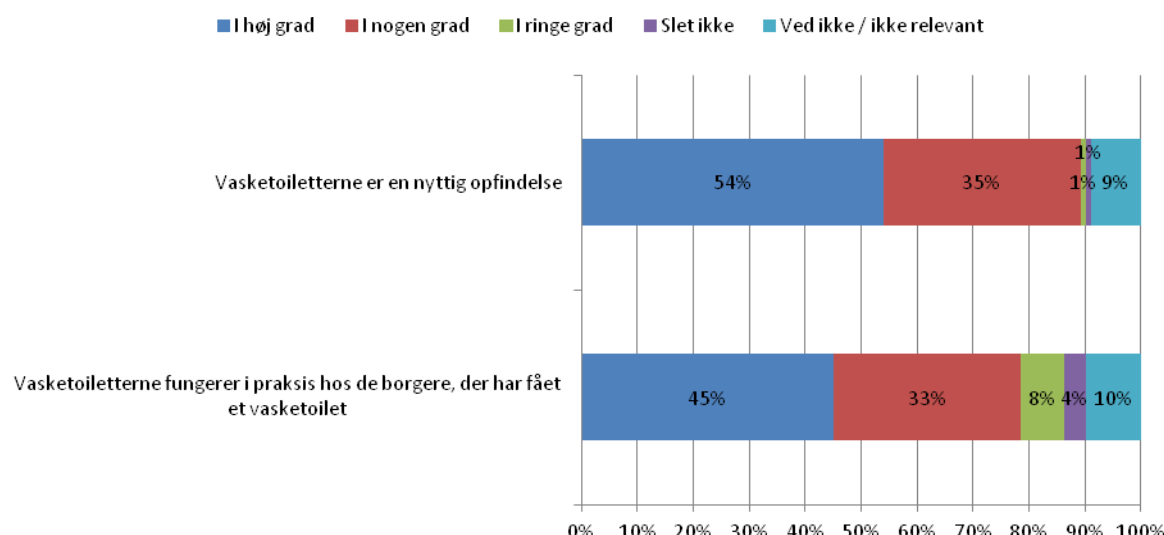
Figuren ovenfor viser, at 47 pct. af medarbejderne er enige i, at vasketoilettet giver dem mulighed for at bruge mere tid på andre visiterede ydelser. Ligeledes er det omtrent halvdelen af medarbejderne, der mener, at deres tid hos borgeren nu bruges mere meningsfuldt, efter at vasketoilettet er installeret.

Figuren viser dog også, at cirka en tredjedel af medarbejderne er meget enige eller enige i, at der er ventetid i forbindelse med, at borgerne bruger vasketoilettet. Kun 22 pct. er uenige i, at der er ventetid.

Endelig er det 27 pct. af medarbejderne, der mener, at det tager længere tid at rengøre et vasketoilet end et almindeligt toilet.

Den nedenstående figur viser medarbejdernes overordnede holdning til vasketoiletterne. Figuren viser medarbejdernes holdning til, hvorvidt vasketoiletterne er en nyttig opfindelse, og om de i praksis fungerer hos de borgere, der har fået et vasketoilet.

Figur 8-4: I hvilken grad oplever du, at...

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

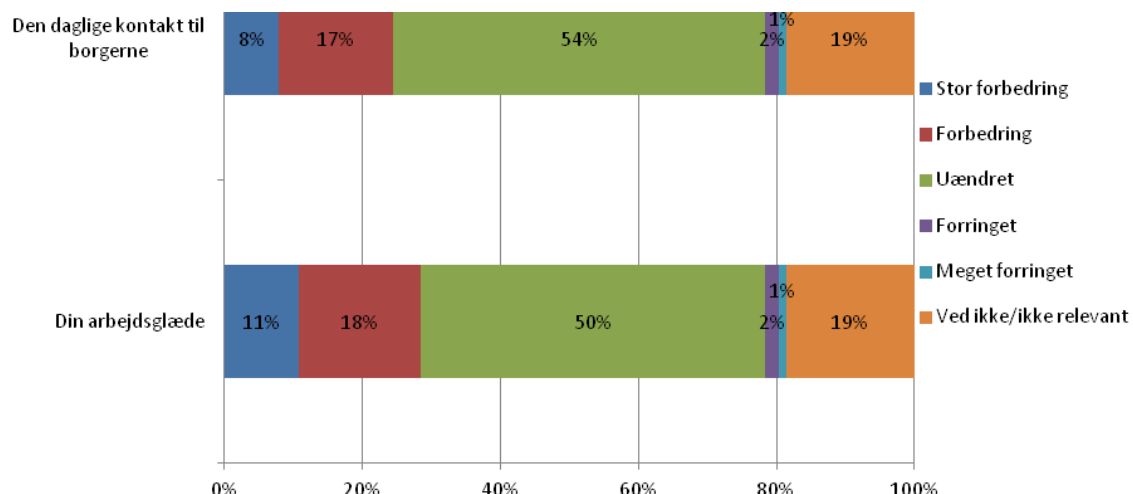
Figuren viser, at 89 pct. af medarbejderne enten i nogen grad eller i høj grad mener, at vasketoiletterne er en nyttig opfindelse. Andelen af medarbejdere, der mener, at vasketoiletterne fungerer i praksis hos borgerne, er lidt lavere. Det er dog stadigvæk i omegnen af tre ud af fire medarbejdere, der mener, at toiletterne i nogen eller i høj grad fungerer i praksis.

Sammenfattende peger resultaterne på, at medarbejderne opfatter vasketoiletterne som en nyttig opfindelse, men at der er nogle praktiske udfordringer i forhold til at indhøste de potentielle gevinster, f.eks. at man oplever ventetid, eller at tiden, mens borgeren er på vasketoilet, ikke kan bruges til andre visiterede ydelser. Det kan f.eks. være i forhold til borgere, der stadig har behov for støtte til f.eks. at komme fra og til toilettet, og hvor der ikke er andre visiterede ydelser, der kan ydes.

8.5 Kontakt til kolleger og borgere

Nedenstående figur viser, hvordan indførslen af vasketoiletter har påvirket medarbejdernes forhold til borgerne og arbejdsglæden.

Figur 3-5: Hvordan oplever du, at indførelsen af vasketoiletterne har påvirket dit arbejde på følgende områder?

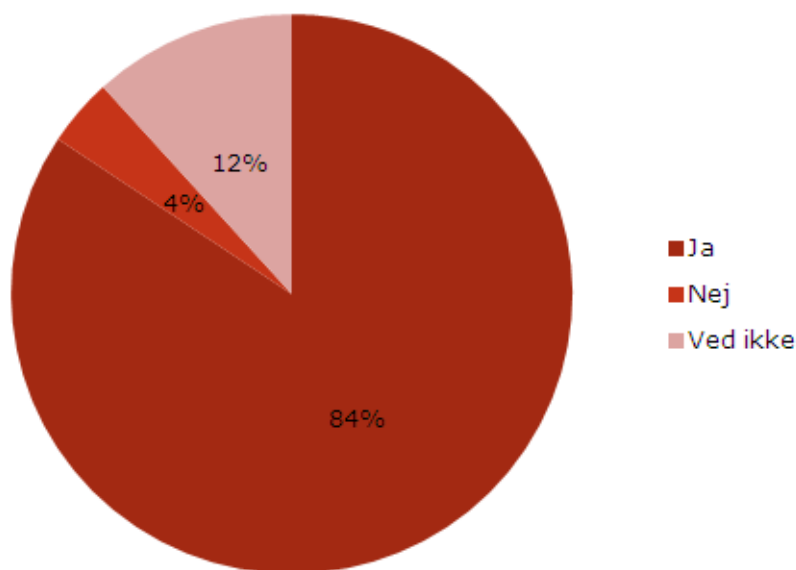
Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Figuren viser, at langt hovedparten af medarbejderne oplever, at situationen er uændret i forhold til den daglige kontakt til borgerne og arbejdsglæden, mens omkring hver fjerde oplever en forbedring. Stort set ingen vurderer, at der er sket forringelser her.

8.6 Ville man anbefale vasketoiletterne?

Afslutningsvis er medarbejderne blevet spurgt om, hvorvidt de vil anbefale vasketoiletet som et hjælpemiddel til andre borgere, der får hjælp ved toiletbesøg.

Figur 8-6: Ville du anbefale vasketoilettet som et hjælpemiddel til andre borgere, der får hjælp ved toiletbesøg?

Kilde: Survey blandt medarbejdere. N=102.

Figuren viser, at langt størstedelen af medarbejderne vil anbefale vasketoilettet som hjælpemiddel til andre.

Medarbejderne har haft mulighed for at uddybe, hvorfor de vil eller ikke vil anbefale det, og hvad man skal være opmærksom på, hvis man skal udbrede toilettet til flere borgere. Her fremgår det, at medarbejderne mener, at det bidrager til at gøre borgerne mere selvhjulpne, og i takt med dette også øger deres livskvalitet. Samtidig pointeres det af flere medarbejdere, at vasketoilettet letter deres arbejde og giver mulighed for at bruge mere tid på andre ydelser.

Det understreges dog også, at det er centralt for borgerens udbytte og gevinsten ved toilettet generelt, at både borgere og personale får en grundig instruktion i, hvordan vasketoilettet anvendes. Hertil pointeres det, at det ligeledes er vigtigt, at borgerne selv er indstillede på at få et vasketoilet.

Ligeledes er der flere medarbejdere, der understreger, hvordan borgernes fysiske og psykiske tilstand er vigtig at have med i overvejelserne, da disse har en stor indflydelse på, om borgerne overhovedet kan betjene toilettet. Endelig nævner medarbejderne, at der er en del tekniske justeringer, som ville øge anvendeligheden af toilettet.

9. Borgernes oplevelser

Der i alt blevet interviewet 13 borgere i henholdsvis Holstebro, Slagelse, Roskilde og Aarhus Kommuner.

Kommunerne har udvalgt borgerne efter instruktion om, at de skal forsøge at finde et bredt udsnit af forskellige borgere med hensyn til borgernes holdning til vasketoilettet, og hvor meget gavn borgerne har af vasketoilettet. Interviewene er gennemført sent i projektforsløbet, hvor borgerne har haft tid til at vænne sig til toilettet.

Ud af de 13 interviewede borgere var der fire, som var helt selvhjulpne, før vasketoilettet blev installeret³. Fem af borgerne modtog hjælp en gang imellem eller undtagelsesvis, og fire af borgerne modtog regelmæssig hjælp ved toiletbesøg. Den hjælp, som borgerne modtog, bestod for de flestes vedkommende i at få hjælp til at tørre og vaske sig. For tre af borgerne bestod hjælpen desuden i at blive løftet over på selve toilettet.

Vasketoilettet har betydet, at de fleste af de interviewede borgere er blevet mere selvhjulpne. Der er således kun 2 ud af 13 borgere, der modtager hjælp ved toiletbesøg, hvoraf den ene kun modtager hjælp undtagelsesvist. Det må derfor også fremhæves, at de interviewede borgere tilhører den del af borgere i projektet, der har fået mest ud af teknologien.

De interviewede borgere, der før modtog hjælp i begrænset omfang, er blevet i stand til helt selv at klare toiletbesøgene, efter at vasketoilettet er blevet installeret. Det skyldes, at vasketoilettet sørger for at vaske og tørre borgerne, uden at disse behøver at bevæge sig i særlig stor udstrækning. To ud af de tre borgere, der førhen skulle have hjælp til at blive løftet over på toilettet, er efter vasketoilettets installation blevet i stand til at klare toiletbesøgene selv, fordi toiletbrættet kan hæves og sænkes ved hjælp af toiletsædeløfteren. Dette bliver af borgerne fremhævet som en stor hjælp, da de pågældende borgere er gangbesværede og derved har besvær ved at sætte og rejse sig ved egen hjælp. Vasketoilettet muliggør, at borgerne kan støtte sig til toiletbrættet og ved hjælp af dette sætte og rejse sig.

Den ene af de 13 respondenter, som stadig modtager regelmæssig hjælp, er lam i dele af kroppen og dermed hverken i stand til selv at bevæge sig over på toilettet eller betjene det. Dette betyder, at vedkommende stadig er helt afhængig af andres hjælp ved toiletbesøg. Dog fortæller borgeren, at vasketoilettet har gjort arbejdet nemmere for hjemmehjælperne, der ikke længere behøver at vaske og tørre.

Der har overordnet været en meget positiv tilbagemelding på vasketoiletterne blandt de interviewede. 12 ud af de 13 respondenter oplever, at vasketoilettet har gjort det nemmere at gå på toilettet. Det skyldes, at vasketoilettet vasker og tørrer automatisk, samt at toiletbrættet kan hæves og sænkes. Flere udtrykker, at det er rigtig rart, at de ikke længere er afhængige af andres hjælp. Både fordi det er rart at kunne klare sig selv i en intim

³ Der indgår i projektet enkelte borgere, der ikke var visiteret til hjælp ved toiletbesøg i udgangspunktet. Borgerne har fået et vasketoilet i det de stod foran at skulle visiteres hjælp ved toiletbesøg. Så også afsnit 6.6.

situation som et toiletbesøg, og ligeledes fordi det simpelthen går hurtigere, når man ikke er afhængig af, at der skal tilkaldes en hjemmehjælper.

Der er enighed blandt borgerne om, at vasketoilettet er nemt at betjene. Kun en enkelt borger oplever, at dette ikke er tilfældet, hvilket begrundes med, at vasketoilettet ikke altid fungerer.

Alle borgerne oplever, at vasketoilettet gør tilfredsstillende rent. Nogle gav udtryk for, at de oplever det som værende meget behageligt, at de med vasketoilettet bliver vasket ved hvert toiletbesøg. Det pointeres dog af flere, at forudsætningen for, at toilettet kan gøre ordentligt rent, er, at man placerer sig korrekt på sædet. At placere sig rigtigt har generelt ikke været oplevet som et problem, men noget man lige har skullet føle sig frem til.

De interviewede har generelt været meget tilfredse med vasketoilettet, og 12 ud af 13 svarer, at de ville anbefale det til andre. Den af respondenterne, der ikke vil anbefale det til andre, begrundes dette med, at der har været mange problemer med vasketoilettet, der ikke altid fungerer.

Der var afslutningsvist flere af respondenterne, der gav udtryk for, at det er meget besværligt at gøre selve vasketoilettet rent og ligeledes gøre rent rundt om vasketoilettet.

Endeligt kan det nævnes, at enkelte borgere har frabedt sig vasketoilettet, da de ikke mente, det gavnede dem.

Bilag 1: Præsentation af undersøgelsesdesignet

I dette bilag præsenteres designet for undersøgelsen. Først præsenteres de forskellige dele af selve tidsmålingerne, hvorefter spørgeskemaundersøgelsen med medarbejderne og interview med borgerne beskrives.

Tidsmålingerne

Det grundlæggende design i undersøgelsen af ændringen af tidsforbruget består af en før-, midtvejs- og slutmåling.

Førmålingen er gennemført, før vasketoiletterne er taget i brug i august 2010, mens midtvejsmålingen er foretaget i maj 2011, hvilket er nogle måneder efter vasketoiletterne blev sat op. Slutmålingen er foretaget i november 2011, hvilket er omkring et halvt år efter midtvejsmålingen.

I det nedenstående præsenteres, hvilke arbejdsgange der indgår i målingerne, samt hvordan målingerne konkret er blevet gennemført.

Arbejdsgange, der indgår i målingerne

De arbejdsgange, der måles på er de samme i både før-, midtvejs og slutmålingen, således at resultaterne er direkte sammenlignelige.

De arbejdsgange, der indgår i målingerne, er arbejdsgange, hvor man forventer, at der ved indførslen af vasketoiletter kan ske en ændring.

1. **Tid til hjælp ved toiletbesøg:** Medarbejderens tidsforbrug på at hjælpe borgerne ved toiletbesøg er vigtigt at have med, idet centrale dele af disse arbejdsopgaver ændres ved introduktionen af vasketoilettet. Mest oplagt er det, at tiden til den nedre hygiejne vil blive påvirket, idet toiletternes vaske- og tørrefunktion håndterer dette. Men også arbejdsgange relateret til at støtte borgeren kan ændre sig ved introduktionen af løftesædet, der kan øge borgerens selvhjulpethed. Realiseringen af teknologiens potentiale handler her om at gøre borgeren helt eller delvist selvhjulpent ved toiletbesøget, således at medarbejderens tidsforbrug frigives til andre opgaver.
2. **Samlet tid hos borgeren:** På den indledende workshop og i dialog med kommunerne er det fremhævet, hvordan realiseringen af teknologiens potentiale afhænger af, at arbejdsgange omlægges, og at forskellige opgaver fordeles hensigtsmæssigt over døgnet. Det er således karakteristisk, at selve toiletbesøget tager længere tid med vasketoiletter end med normale toiletter. Såfremt borgerne ikke bliver helt selvhjulpne, kan tidsbesparelsen derfor kun realiseres ved at tilrettelægge arbejdet, således at tiden, mens borgeren er på toilet, benyttes bedst muligt. Dette kan f.eks. omfatte, at medarbejderen når mange ting i ét besøg og dermed kan undgå et senere besøg. Et andet scenarie kunne være, at man om morgenen tilskynder borgeren til at bruge vasketoilettet, hvilket kan føre til, at et

senere eftermiddagsbesøg frigives. Disse effekter lader sig kun indfange ved at måle den samlede tid over et helt døgn.

Den samlede tid hos borgeren over et helt døgn har dog den svaghed, at den mellem før- og eftermålingerne kan påvirkes af ændringer i borgerens funktionsniveau og ændringer i visiterede ydelser. Særligt centralt er her, at der her været en del udskiftning af borgere i projektperioden, hvilket betyder, at ændringen i den samlede tid også er underlagt en væsentlig metodisk usikkerhed. Den samlede tid hos borgeren indgår derfor ikke i afrapporteringen, da den vurderes at være for usikker.

I en dialog mellem medarbejdere og projektledere i de deltagende kommuner, Socialstyrelsen og Rambøll er disse arbejdsgange dernæst blevet operationaliseret og konkretiseret, således at det er muligt at måle på dem. Den nedenstående tabel fremhæver, hvordan arbejdsgangene er defineret.

Tabel 9.1: Arbejdsgange og målemetode

Arbejdsgang	Definition af arbejdsgang	Målemetode
Den samlede tid hos borgeren	Start: Idet man går ind ad borgerens hoveddør. Slut: Idet man går ud ad borgerens hoveddør.	Tidsforbrug pr. gang Der foretages en manuel tidsmåling af det faktiske tidsforbrug pr. besøg baseret på udfyldelse af skemaer. Antal arbejdsgange En central medarbejder angiver, hvor mange gange borgeren besøges på en normal dag. Antal medarbejdere En medarbejder angiver, hvor mange medarbejdere der typisk indgår i et besøg hos borgeren.
Hjælp ved toiletbesøg	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig: Start: Fra medarbejderen starter med at hjælpe borgeren, f.eks. fra stol eller seng. Slut: Til borgeren sidder på toilettet. Hvis hjælpen først begyndes ved afklædning, eller ved at borgeren sætter sig, starter tiden her. Nedre toilette, påklædning og rejse sig: Start: Fra nedre toilette begyndes. Slut: Når borgeren er påklædt, rejst op og klar til at gå. Hvis hjælpen slutter efter den nedre hygiejne, slutter tiden her. Støtte fra toilettet til sidde-/liggeplads eller andet: Start: Når borgeren er klar til at forlade toilettet. Slut: Når borgeren er bragt til den ønskede sidde- eller liggeposition.	Tidsforbrug pr. gang Der foretages en manuel tidsmåling af det faktiske tidsforbrug baseret på udfyldelse af skemaer. Antal arbejdsgange En medarbejder angiver, hvor mange gange de tre arbejdsgange forekommer pr. døgn Antal medarbejdere Antallet af medarbejdere, der deltager i den enkelte arbejdsgang, bliver estimeret ved, at en medarbejder angiver, hvor mange medarbejdere der typisk indgår.

Gennemførelse af tidsmålingen

Konkret gennemføres tidsmålingerne ved, at der hos hver borger ligger måleskemaer, hvorpå medarbejderne noterer tidsforbruget til hjælp ved toiletbesøg samt tidspunktet for klokkeslæt ind og ud af borgerens hoveddør (den samlede tid). Nedenstående tabel opsummerer, hvordan målingen er gennemført.

Tabel 9.2: Gennemførelse af målingerne

Hvordan foretages målingen?	Forklaring
Hvordan distribueres måleskemaerne?	Kommunerne har indsendt de deltagende borgeres navne til Rambøll. Rambøll fortrykker måleskemaerne og sender dem til kommunens projektleder, der dernæst videreformidler til de relevante kontaktpersoner for borgerne, der efterfølgende fordeler skemaerne til borgernes hjem.
Hvor er registreringsskemaet placeret?	Skemaerne ligger i borgerens bolig, således at medarbejderen ved besøg hos borgeren kan udfylde skemaerne.
Hvor lang er måleperioden?	De relevante arbejdsgange registreres løbende gennem 5 dage.
Hvem udfylder skemaet?	Alle medarbejdere, der besøger borgeren, udfylder skemaet ved de relevante arbejdsgange.

Håndtering af udskiftningen af borgere

Som fremhævet ovenfor har der været en udskiftning af borgere undervejs i projektet. Nogle af de borgere, der deltog i førmålingen, er udgået af projektet af en række forskellige årsager:

- Borgeren er overgået til privat leverandør
- Borgeren er flyttet til en anden kommune
- Borgeren er død
- Borgeren blev ifølge kommunen for dårlig til vasketoilettet
- Borgeren ønskede ikke den valgte model af vasketoilettet
- Borgerens badeværelse var ikke egnet til installation af vasketoilettet.

Herudover er Aarhus Kommune blevet inkluderet i projektet i løbet af projektperioden.

Udskiftningen af borgere betyder, at det ikke er de samme borgere, der har deltaget i førmålingen som i de senere målinger.

Denne forskellighed er metodisk blevet håndteret ved, at der for alle borgere i slutmålingen er blevet spurgt ind til, hvor mange gange hjælp ved toiletbesøg pr. døgn borgeren fik henholdsvis før og efter vasketoilettet.

Der er med andre ord indhentet faktiske tal for, hvor mange gange borgerne i slutmålingen blev hjulpet ved toiletbesøg, før og efter vasketoilettet blev installeret. Dette er en hensigtsmæssig fremgangsmåde, da den primære kilde til ændring af tidsforbruget netop er, at antallet af hjælp ved toiletbesøg kan falde, efterhånden som borgeren bliver mere selvhjulpnen ved toiletbesøg.

Den eneste oplysning, der er benyttet fra førmålingen, er tidsforbruget pr. arbejdsgang til hjælp ved toiletbesøg. Det er antaget, at den gennemsnitlige tid til hjælp pr. arbejdsgang er den samme for borgerne i førmålingen som for borgerne i slutmålingen. Det er Rambølls og Socialstyrelsens vurdering, at dette er en rimelig antagelse, idet hjælpen ved toiletbesøg i et vist omfang består af en række faste opgaver (afklædning, nedre hygiejne mv.).

Antallet af medarbejdere pr. arbejdsgang er i alle målinger stort set 1.

Opfølgning og validering af tidsmålingen

Følgende aktiviteter er gennemført for at sikre en god gennemførelse af målingen og valide resultater:

- Uddeling og indsamling af skemaer er forankret hos projektlederen i kommunen. Dette sikrer, at der er en klar ansvarsfordeling i forhold til at sikre, at alle skemaer uddeles, udfyldes korrekt og indsamles lokalt. Konkret har proceduren været, at Rambøll har udsendt skemaerne til projektlederen, der dernæst har haft ansvar for at videreformidle skemaerne og indsamle dem hos de relevante personer i hjemmeplejen.
- Projektlederne, der står for orienteringen af medarbejderne lokalt i kommunen, er grundigt orienteret om målingen. Alle måleskemaer er løbende og over flere møder blevet diskuteret og vendt i projektkoordineringsgruppen. Her har Rambøll præsenteret forslag til gennemførelse af målingerne, som projektlederne har kommenteret på. Dette sikrer, dels at skemaerne er gennemset med hjemmeplejens øjne, dels at projektlederne er godt inde i målingerne og dermed klædt på til at orientere medarbejderne lokalt og afklare eventuelle spørgsmål.
- Det er aftalt, at projektlederne i kommunerne efter afslutningen af måleperioden skal kvalitetssikre, at alle skemaer er udfyldt før indsendelse til Rambøll.
- Registreringsskemaet til medarbejderne følger samme skabelon med samme ordlyd i alle målinger. Dette sikrer, dels at resultaterne kan sammenlignes over tid, dels letter det registreringsopgaven for medarbejderne, idet skemaet er kendt.
- Efter måleperioden er skemaerne blevet indtastet elektronisk. Alle de indsamlede data er set igennem manuelt med henblik på identifikation af åbenlyse indtastningsfejl eller skrivefejl i de oprindelige skemaer. Kommunerne er kontaktet for at afklare f.eks. meget høje eller lave observationer.

Valideringen af slutmålingen

På et projektkoordineringsmøde efter slutmålingen stillede kommunerne spørgsmål til en række af de indsamlede data i slutmålingen. Projektlederne mente ikke, at tidsmålingerne afspejlede faktiske forhold, men fejlregistreringer. For at sikre så retvisende et datagrundlag som muligt blev det derfor besluttet at give kommunerne mulighed for at validere de indsamlede data.

Validering foregik ved, at projektlederne fra de deltagende kommuner fik tilsendt deres respektive data. Projektlederen fik endvidere beskrevet præcis, hvilke oplysninger de skulle validere. Da valideringen skulle bruges til at vurdere de indsamlede data i forbindelse med slutmålingen, blev projektlederen bedt om at vurdere tidsforbruget i forhold til borgerens behov på slutmålingstidspunktet og ikke på nuværende tidspunkt.

Tre ud af de fire deltagende kommuner valgte at benytte sig af muligheden for at validere deres data. For to af kommunerne medførte valideringen nogle enkelte rettelser, som førte til mindre justeringer i ændringen af tidsforbruget før og efter installationen af vasketoiletet. Valideringen fra den sidste kommune var mere vidtgående og medførte, at tidsforbruget pr. arbejdsgang blev mere end halveret.

Samlet set betød kommunevalideringen, at tidsforbruget pr. borger pr. dag i slutmålingen faldt, hvilket betød, at indførslen af vasketoiletterne medførte en tidsbesparelse på ca. 5 min.

Antal deltagende borgere

Antallet af deltagende borgere i før- og slutmålingen præsenteres i tabellen nedenfor.

Tabel 9.3: Antal deltagende borgere

	Førmåling	Slutmåling
Holstebro	6	8
Roskilde	12	3
Slagelse	24	6
Aarhus	-	27
Samlet	42	44

Note: Af de 42 borgere i førmålingen, er der kun tidsmålinger for 32. Ligeledes er der kun tidsmålinger for 31 af de 44 borgere i slutmålingen.

Som det fremgår af tabellen, deltog 42 borgere i førmålingen, mens der deltog 44 borgere i slutmålingen. Det skal bemærkes, at da Aarhus Kommune først blev en del af projektet kort før slutmålingen, er der ingen borgere fra Aarhus i førmålingen.

Mens de 42 borgere i førmålingen var nogenlunde ligeligt fordelt mellem de tre deltagende kommuner, udgjorde borgerne fra Aarhus Kommune over 60 pct. af de deltagende borgere i slutmålingen.

Spørgeskemaundersøgelse blandt medarbejdere

Som led i afprøvningen af vasketoiletterne, er der blevet gennemført en survey med de involverede medarbejdere i projektkommunerne. Formålet med surveyen er at belyse, hvordan medarbejdernes arbejdsmiljø ændres, samt hvordan de oplever arbejdet med vasketoiletterne.

I alt har 124 medarbejdere fra henholdsvis Holstebro, Roskilde, Slagelse og Aarhus modtaget spørgeskemaet, hvoraf 102 har svaret, hvilket giver en svarprocent på 82 pct.

Surveyen er udarbejdet af Rambøll og er blevet diskuteret og kommenteret af Socialstyrelsen og de deltagende kommuner. Surveyen er gennemført som en papirbaseret spørgeskemaundersøgelse. Skemaerne er sendt til kommunernes projektleder, der dernæst har fordelt og senere indsamlet spørgeskemaerne. Medarbejderne har modtaget selve spørgeskemaet og en lukket kuvert, som skemaet efter udfyldelse placeres i.

Surveyen er gennemført i slutningen af oktober 2011, hvilket er hen mod slutningen af projektperioden.

Interview med borgerne

Der er blevet interviewet borgere i de deltagende kommuner for at belyse, hvordan borgerne har oplevet vasketoiletterne, og hvordan teknologien har ændret deres oplevelse af den service, de modtager.

Kommunerne har udvalgt borgerne efter instruktion om, at de skal forsøge at finde et bredt udsnit af forskellige borgere med hensyn til borgernes holdning til vasketoilettet, og hvor meget gavn borgerne har af vasketoilettet. Interviewene er gennemført sent i projektforløbet i december 2011, hvor borgerne har haft tid til at vænne sig til toilettet.

Interviewene er gennemført som besøgsinterview i borgerens eget hjem.

Bilag 2: Beskrivelse af de deltagende borgere

I dette bilag beskrives borgerne ud fra en række baggrundskaraktistika. Afsnittet indeholder en beskrivelse af både de deltagende borgere i førmålingen og de deltagende borgere i slutmålingen. Formålet er at give en kortfattet beskrivelse af de borgere, der har deltaget i projektet.

Tabellerne nedenfor viser fordelingen af borgernes funktionsniveau ved før- og slutmålingen i forhold til selv at klare toiletbesøg, af- og påklædning, personlig hygiejne, at flytte sig omkring og at færdes i egen bolig. Tabellerne viser antallet af borgere i de forskellige kategorier.

Tabel 9.4: Borgerens funktionsniveau ved førmåling. Antal borgere.

	Toilet- besøg	Af- og påklædning	Personlig hygiejne	At flytte sig	At færdes i egen bolig
Ude af stand til	3	3	4	2	1
Har vanskeligt ved	8	16	18	8	6
Klarer stort set selv	15	13	9	14	8
Kan selv	13	7	8	15	24
Ved ikke	3	3	3	3	3
Samlet	42	42	42	42	42

Note: Bemærk, der mangler oplysninger om funktionsniveau fra to borgere.

Tabel 9.5: Borgerens funktionsniveau ved slutmåling. Antal borgere.

	Toilet- besøg	Af- og påklædning	Personlig hygiejne	At flytte sig	At færdes i egen bolig
Ude af stand til	2	4	5	2	2
Har vanskeligt ved	7	16	17	12	9
Klarer stort set selv	9	11	11	6	6
Kan selv	24	11	9	22	25
Ved ikke	0	0	0	0	0
I alt	42	42	42	42	42

Note: Bemærk, der mangler oplysninger om funktionsniveau fra to borgere.

Som det fremgår af tabellerne, er antallet af borgere, der kan klare toiletbesøg selv, steget lidt fra borgerne i førmålingen til borgerne i slutmålingen. For de øvrige dimensioner ses mindre variationer.

Ved læsning af tabellerne skal man være opmærksom på, at det ikke er de samme borgere, der har deltaget i de to målinger (jævnfør bilag 1), hvorfor man skal være forsigtig ved sammenligning af førmålingen og slutmålingen.

Tabellen nedenfor viser gennemsnitsalderen for deltagerne i førmålingen og deltagerne i slutmålingen.

Tabel 9.6: Gennemsnitsalder

	Førmåling	Slutmåling
Samlet	76	74

Antal borgere (før) = 42, antal borgere (slut) = 44

Som det fremgår af tabellen, var deltagerne i slutmålingen en smule yngre end deltagerne i førmålingen.

Af nedenstående tabel fremgår det, at ca. 74 pct. af de deltagende borgere i førmålingen var mænd, mens andelen i slutmålingen var ca. 63 pct. Andelen af mænd er således faldet med knap 10 procentpoint mellem de to målinger.

Tabel 9.7: Andel mænd i pct.

	Førmåling	Slutmåling
Samlet	74	63

Antal borgere (før) = 42, antal borgere (slut) = 44

Andelen af borgere i bymæssig bebyggelse er nogenlunde konstant mellem de to målinger, hvilket fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 9.8: Andel i bymæssig bebyggelse i pct.

	Førmåling	Slutmåling
Samlet	95	91

Note: Der er 4 borgere i slutmålingen, hvor det ikke er opgivet, hvorvidt de bor i bymæssig bebyggelse.

Antal borgere (før) = 42, antal borgere (slut) = 44

Den sidste tabel viser, at den gennemsnitlige visiterede tid for de deltagende borgere i begge målinger var ca. 10 timer.

Tabel 9.9: Tabel: Ugentlig visiteret tid, timer.

Mål	Førmåling	Slutmåling
Ugentligt visiteret tid	10	10

Note: Der er 7 borgere i førmålingen og 5 borgere i slutmålingen, hvor den ugentlige visiterede tid ikke er opgivet.

Antal borgere (før) = 42, antal borgere (slut) = 44

Bilag 3: Øvrige resultater

Brug af ventetid ved toiletbesøg

Som en del af målingerne spørges medarbejderen, hvorvidt der blev foretaget andre visiterede ydelser for borgeren, mens borgeren var på toilettet. Formålet med spørgsmålet er at få et indblik i, hvordan en eventuel ventetid bruges. Det har således været forventningen, at vasketoilettet kan føre til, at medarbejderen nogle gange kan have mere ventetid og derfor når flere eller andre typer opgaver.

Den nedenstående tabel viser ændringen mellem før- og slutmålingen i besvarelsen af dette spørgsmål. Positive tal henviser til, at en større andel laver opgaven nu, sammenlignet med førmålingen.

Tabel 9.10: Ændring mellem før- og slutmåling i "Foretog du/l andre visiterede ydelser, mens borgeren var på toilettet". Pct. point.

Kommune	Stille mad frem	Rengøring	Gå ud med skrald	Rydde op	Tøjvask	Pleje andre	Andet	Ingen
Gennemsnit	4	3	5	9	1	0	-8	-13

Antal borgere (før) = 29, antal borgere (slut) = 31

Antal besøg (før) = 206, antal besøg (slut) = 192

Tabellen viser, at der er en tendens til, at der foretages flere visiterede opgaver, mens borgeren er på toilettet. Som det fremgår, er det hovedsageligt mindre opgaver, såsom at rydde op og gå ud med skrald, der er steget mest. F.eks. ryddes der op ved 9 pct. point flere besøg end før installationen af vasketoiletter. Tilsvarende er der sket et fald i andelen af besøg, hvor der ikke foretages nogen andre visiterede ydelser, mens borgeren er på toilettet.

Det skal dog bemærkes, at det er forskellige borgere, der indgår i førmålingen og i slutmålingen, idet der har været en udskiftning undervejs, ligesom Aarhus Kommune er inkluderet. Det betyder, at man må være påpasselig i tolkningen af resultaterne.

Samlet besøgstid

Den nedenstående tabel viser, hvordan det samlede tidsforbrug pr. døgn hos borgeren har ændret sig mellem før- og slutmålingen i minutter.

Tabel 9.11: Ændring i den samlede tid pr. døgn hos borgeren mellem før- og slutmåling. Minutter.

Kommune	Minutter
Før	29
Efter	31
Ændring	2

Antal borgere (før) = 33, antal borgere (slut) = 31

Antal besøg (før) = 210, antal besøg (slut) = 268

Som det fremgår af tabellen, er der sket en lille stigning i den samlede tid hos borgeren fra før- til slutmålingen.

Som fremhævet tidligere er den samlede tid hos borgeren dog underlagt en væsentlig usikkerhed, idet borgergruppen har ændret sig mellem før- og slutmålingen. Forskellen mellem de to målinger kan derfor også drives af, at det er nogle nye borgere med nogle nye visiterede ydelser, der indgår i slutmålingen. Det er Rambølls vurdering, at denne usikkerhed medfører, at den samlede besøgstid ikke bør indgå i vurderingen af ændringen af tidsforbruget.

Alenestående toiletbesøg

Det har oprindeligt været overvejet, hvorvidt man med vasketoiletter vil kunne undvære såkaldte alenestående toiletbesøg, altså besøg hvor borgeren som udgangspunkt kun besøges for hjælp ved toiletbesøg.

Den nedenstående tabel viser resultaterne fra slutmålingen i forhold til forekomsten af de alenestående toiletbesøg samt nødkald.

Tabel 9.12: Var der tale om et alenestående toiletbesøg eller nødkald. Ved slutmåling. Pct.

Kommune	Alenestående toiletbesøg	Nødkald	Ingen af delene
Gennemsnit	21	0	79

Antal besøg = 121

Tabellen viser, at ca. 21 pct. af toiletbesøgene har været alenestående toiletbesøg, 0 pct. har været nødkald, mens de resterende 79 pct. hverken har været alenestående toiletbesøg eller nødkald.

Den nedenstående tabel viser ændringen mellem førmålingen og slutmålingen. Positive tal henviser til, at der er sket en stigning. Enheden i tabellen er procentpoint.

Tabel 9.13: Ændring i forekomsten af alenestående toiletbesøg og nødkald mellem før- og slutmålingen. Pct. point.

Kommune	Alenestående toiletbesøg	Nødkald	Ingen af delene
Gennemsnit	-1	-3	3

Antal besøg (før) = 183, antal besøg (slut) = 121

Tabellen viser, at andelen af alenestående toiletbesøg er faldet med ca. 1 procentpoint, nødkald er faldet med ca. 3 procentpoint, mens den sidste kategori er steget med ca. 3 procentpoint.

Datagrundlagets størrelse taget i betragtning må det konkluderes, at der ikke er sket ændringer i forekomsten af alenestående toiletbesøg. Hertil skal det tilføjes, at der har været en udskiftning af borgere mellem før- og slutmålingen, hvorfor man generelt skal være påpasselig i tolkningen af udviklingen.

Forbedringspotentiale ved den konkrete model vasketoilet

Der er gennem projektet blevet gjort en række konkrete erfaringer med den afprøvede model vasketoilet. Disse erfaringer er nedenfor kort opsummeret:

- Nogle medarbejdere fremhæver, at toilettet kan være svært at rengøre, idet det indeholder mange "kroge". Særligt fremhæves spule-armene som svære at gøre

rent. Herudover har nogen fremhævet usikkerhed, i forhold til hvordan man afkalker toilettet.

- Nogle nævner, at vaskeren ikke er kraftig nok for personer, der har mange hudfolder

Bilag 4: Metode og forudsætninger til beregning af økonomisk potentiale i borgercases

I dette bilag beskrives metoden og de forudsætninger, der er benyttet i vurderingen af det økonomiske potentiale i de fire borger-cases. Først præsenteres fremgangsmåden til at finde tidsbesparelsen pr. borger pr. dag. Herefter udregnes investeringsudgiften for de 4 cases, inden det økonomiske potentiale vurderes. Bilaget afsluttes med en tabel med en samlet oversigt over de forudsætninger, der benyttes til vurderingen af det økonomiske potentiale.

Ændringen i tidsforbruget

Ændringen i tidsforbruget for de fire borger-cases består af to dele:

- Tidsændringen ved hjælp ved toiletbesøg
- Tidsændringen ved sparede besøg hos borgeren.

Udgangspunktet for ændringen i tidsforbruget til hjælp ved toiletbesøg er tidsforbruget pr. arbejdsgang i før- og slutmålingen samt antallet af hjælp pr. dag før og efter indførelsen af vasketoilettet.

I afsnit 6.4 blev tidsforbruget pr. arbejdsgang præsenteret og fremgår også af nedenstående tabel.

Tabel 9.14: Gns. tidsforbrug pr. arbejdsgang (min)

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads, herunder håndvask
Før	3	5	3
Efter	5	7	5

Antallet af hjælp ved toiletbesøg er indhentet ved hjælp af borgerens daglige plejepersonale. Antallet af hjælp før og efter indførelsen af vasketoilettet for de 4 borger-cases fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 9.15: Antal hjælp ved toiletbesøg for de fire borgercases

	Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig	Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig	Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads, herunder håndvask
Case 1			
Før	8	8	8
Efter	2	0	1
Case 2			
Før	5	5	5
Efter	3	3	3
Case 3			
Før	3	3	3
Efter	2	1	2
Case 4			
Før	3	3	3
Efter	3	3	3

Ændringen i tidsforbruget for de fire borger-cases udregnes således ved hjælp af de to tabeller ovenfor.

Tabel 9.16: Ændring i tidsforbrug ved hjælp ved toiletbesøg

	Før	Efter	Ændring*
Borgercase 1	88	15	-73
Borgercase 2	55	51	-4
Borgercase 3	33	27	-6
Borgercase 4	33	51	+18

Note: "*" er udregnet som forskellen før og efter installationen af vasketoilettet. Et negativt tal indikerer således en tidsfrigivelse, mens et positivt tal indikerer et øget tidsforbrug.

For borger-case 1-3 er der således en tidsfrigivelse, mens der for borger-case 4 er et øgede tidsforbrug efter indførelsen af vasketoilettet. Det øgede tidsforbrug i case 4 skyldes, at det ikke har været muligt at ændre antallet af arbejdsgange for denne borger, samtidig med at arbejdsgangene efter indførelsen af vasketoilettet tager længere tid, jf. Tabel 9.14.

Den anden del af ændringen i tidsforbruget stammer fra evt. besøg hos borgeren, som kan undværes. Tabellen nedenfor viser, hvor mange besøg der kan undværes for de enkelte borger-cases efter indførelsen af vasketoilette.

Tabel 9.17: Antal hele besøg der kan undværes

	Antal hele besøg
Borgercase 1	3
Borgercase 2	1
Borgercase 3	0
Borgercase 4	0

Som det fremgår af tabellen, kan der ved borger-case 1 undværes tre besøg, ved borgercase 2 et besøg, mens der ved borger-case 3 og 4 ikke kan undværes besøg.

Det antages, at de besøg, der kan undværes, er besøg, hvor borgeren udelukkende får hjælp ved toiletbesøg, hvorfor tidsbesparelsen pr. sparet besøg udelukkende skal findes i medarbejderens transporttid til og fra borgerens hjem. På baggrund af oplysninger fra case-kommunen antages det, at transporttiden pr. besøg er 10 min. De 10 minutter omfatter det samlede tidsforbrug på transport, dvs. både til og fra borgerens bopæl.

Tabellen nedenfor viser det sparede tidsforbrug, som konsekvens af at besøg kan undværes.

Tabel 9.18: Sparede tidsforbrug i forhold til sparede hele besøg (min.)

	Min.
Borgercase 1	-30
Borgercase 2	-10
Borgercase 3	0
Borgercase 4	0

Note: Et negativt tal indikerer en tidsfrigivelse, mens et positivt tal indikerer et øget tidsforbrug.

Ved at summere Tabel 9.16 og Tabel 9.18 kan den samlede ændring i tidsforbruget efter indførelsen af vasketoiletterne således estimeres.

Tabel 9.19: Ændring i tidsforbruget pr. dag (min.)

	Min.
Borgercase 1	-103
Borgercase 2	-14
Borgercase 3	-6
Borgercase 4	+18

Note: Et negativt tal indikerer en tidsfrigivelse, mens et positivt tal indikerer et øget tidsforbrug.

For tre af de fire borger-cases er der dermed en tidsbesparelse ved at indføre vasketoilettet, mens der for den sidste borger-case bruges 18 minutter mere om dagen efter indførelsen af vasketoilettet. Ovenstående ændring i tidsforbruget er imidlertid ikke nok til at vurdere det økonomiske potentiale.

For at kunne sammenholde ændringen i tidsforbruget med investeringsudgifter til toiletterne er det nødvendigt at omregne ændringen i tidsforbruget til kroner. I nedenstående tabel er ændringen i tidsforbruget omregnet til kroner pr. dag.

Tabel 9.20: Gevinsten ved vasketoiletterne pr. dag. (kr.)

	Kr. pr. dag ¹
Borgercase 1	430
Borgercase 2	58
Borgercase 3	25
Borgercase 4	-75

Note: Note: Et positivt tal indikerer en besparelse, mens et negativt tal indikerer et øget forbrug.

"1" Udregnet pba. ændringen i tidsforbruget, jf. tabellen ovenfor samt en årsværkspris, inkl. overhead på 418.204 kr. og en årsværksnorm på 1.699 timer.

Som det fremgår af tabellen, er der således en økonomiske besparelse på ca. 25-430 kr. pr. dag for borgerprofil 1-3, mens der for borgerprofil 4 er et øget forbrug på ca. 75 kr.

For at vurdere det økonomiske potentiale ved indførelsen af vasketoilettet skal den økonomiske besparelse for de fire borger-cases sammenholdes med investeringsudgifterne. I næste afsnit estimeres investeringsudgifter, før det økonomiske potentiale vurderes i det sidste afsnit.

Investeringsudgifterne

Investeringsudgifterne i forbindelse med vasketoilettet kan opdeles i 4 poster:

- Indkøb og opsætning af toiletbadestol
- Indkøb og opsætning af toiletsædeløfter
- Etablering af el i borgerens badeværelse
- Processtøtte til borgeren.

Processtøtten til borgeren dækker over træningen af borgeren i forbindelse med opsætningen af vasketoilettet.

I tabellen nedenfor fremgår størrelsen af de forskellige poster i de fire borger-cases.

Tabel 9.21: Investeringsudgifterne (kr.)

	Toiletbadestol (indkøb og opsætning) ¹	Toiletsædeløfter (indkøb og opsætning) ³	Etablering af el ⁴	Process støtte ⁵	Øvrige udgifter til installation ⁶
Borgercase 1	6.100	15.740	1.400	737	1.100
Borgercase 2	10.392 ²	15.740	1.400	737	0

Borgercase 3	6.100	15.740	1.400	737	0
Borgercase 4	6.100	15.740	1.400	737	0

Note: Alle opgjorte priser er kr., ekskl. moms.

"1": Udregnet pba. en leverandørpris på 6.292 kr., en rabat som opnået i projektet på 14 pct. samt udgifter til opsætning på 700 kr.

"2": Udregnet som 6.100 kr. som for de andre borger-cases, plus en ekstra udgift på 4.292 kr. i forbindelse med installationen af et større toilet.

"3": Udregnet pba. en leverandørpris på 15.040 kr. samt udgifter til opsætning på 700 kr. Der er ikke opnået nogen rabat på toiletsædeløfteren i projektet, hvorfor der i casene ikke er indregnet en rabat.

"4": Estimeret pba. oplysninger fra de fire projektkommuner.

"5": Udregnet pba. oplysninger fra de fire projektkommuner samt FLD-data. Estimeret som værende 3 timers processtøtte pr. medarbejder, som foretages af ergoterapeuter/fysioterapeuter med en årsværkspris på 478.800 kr., inkl. overhead samt en årsværksnorm på 1.669 timer.

"6": Der er her tale om udgifter til fjernelse af dørrin og forlænget bruseslange. Disse udgifter er estimeret pba. af opgavens omgang og er opgjort ekskl. moms.

Som det fremgår af tabellen, er udgifterne til toiletsædeløfteren, etablering af el samt processtøtte ens for de fire borgerprofiler. Udgifterne til toiletbadestolen er imidlertid højere for borger-case 2 end for de andre cases, da borgeren har fået installeret et større toilet, hvorved der har været en ekstraudgift.

Økonomiske potentiale

Ved at sammenholde den økonomiske gevinst, jf. Tabel 9.20, med investeringsudgifter, jf. Tabel 9.21, er det muligt at vurdere det samlede økonomiske potentiale.

Tabellen nedenfor indeholder gevinsten pr. dag opgjort i kroner, investeringsudgifter samt tilbagebetalingstiden for de fire borger-cases.

Tabel 9.22: Gevinst, investeringsudgifter samt tilbagebetalingstiden

	Gevinst pr. dag (kr.)	Investeringsudgifter (kr.)	Tilbagebetalingstiden
Borgercase 1	430	25.077	Ca. 8 uger
Borgercase 2	58	28.269	Ca. 16 måneder
Borgercase 3	25	23.997	Ca. 3 år
Borgercase 4	-	-	-

Note: Der regnes med en tilbagediskonteringsfaktor på 5 pct. årligt.

Samlet oversigt over forudsætninger

En samlet oversigt over de anvendte forudsætninger i forbindelse med vurderingen af det økonomiske potentiale for de fire borger-cases fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 9.23: Forudsætninger

Dimension	
Medarbejdere og lønninger	
Løn og overhead (plejepersonale) ¹ (kr.)	418.204
Løn og overhead (træningspersonale) ² (kr.)	478.800
Tidsfrigivelse pr. arbejdsgang³	
Støtte hen til toilettet, afklædning og sætte sig (min.)	-2
Nedre hygiejne, påklædning og rejse sig (min.)	-1
Støtte fra toilettet til ønsket sidde-/liggeplads, herunder håndvask (min.)	-2
Teknologien	
Investering pr. vasketoilet ⁴ (kr.)	6.292
Investering pr. toiletsædeløfter ⁴ (kr.)	15.040
Opsætning (vasketoilet) ⁴ (kr.)	700
Opsætning (toiletsædeløfter) ⁴ (kr.)	700
Levetid vasketoilet ⁵ (år)	5-7
Levetid toiletsædeløfter ⁵ (år)	5-7

Forventede rabatter ved kommunalt indkøb⁶	
Indkøb af vasketoiletter	14 %
Indkøb af toiletsædeløfter	0 %
Øvrige antagelser	
Overheadsats ⁷	20 %
Årsnorm (antal timer) ⁸	1.669
PL-faktor (pris- og lønregulering) ⁹	5 %

Note: "1" FLD-data. Udregnet som et vægtet gennemsnit af hjemmehjælpere, plejehjemsassistenter, plejere og sosu-assistenter (trin 23-27), plejere, social- og sundhedsassistenter, social- og sundhedshjælpere, social- og sundhedspersonale (ikke-uddannet) samt sundhedshjælpere. Hertil er lagt 20 pct. i overhead.

Note: "2" FLD-data. Udregnet som et vægtet gennemsnit af ergoterapeuter og fysioterapeuter.

Note: "3" et negativt tal angiver et øget tidsforbrug, mens et positivt tal angiver tidsfrigivelse.

Note: "4" Oplyst af leverandøren og opgivet ekskl. moms.

Note: "5" oplyst af leverandøren.

Note: "6" Opnåede rabatter i projektet samt skøn fra Socialstyrelsen.

Note: "7" Standardsats, jf. Finansloven.

Note: "8" Standardsats, jf. FLD-publikationen "Vejledning til udarbejdelse af lokal lønstatistik".

Note: "9" Standardsats, jf. Finansministeriets business case model.